Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 423 — ՈՒՐԲԱԹ 31 ՄԱՅԻՍ 1885 — (Ն. Տ.) 12 ՅՈՒՆԻՍ 1885 — 29 ՇԱՊԱՆ 130

40 ՓԱՐԱ.

ՊԱՏՄԱՆԻՔ

Դրանուցման տարեկան մեկ անդամի համար 3 դուրուշ՝ երկու անդամի համար 2 դուրուշ է, աւելի անդամներու համար զատ սակարկութիւն կը լայտնայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել՝

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Դալաթիա, Դարատաւնկեան խան։

Իսկ գումարներն հետեւեալ հասցեին։

(Կարդալ՝) خانده نورادونكيان درلیه‌ده نلطه‌ده

غزته‌سی اداره‌سنه

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY, Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ	Համար	Տարեկան	գահեկան	արծաթ 200
»	»	Վեցամեայ	»	» 100
»	»	Յիսամեայ	»	» 50
Գաւառաց Համար և տեղական թղթատարով տարեկան				» 240
Գաւառաց Համար և տեղական թղթատարով վեցամեայ			»	» 120
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք	 56
»	»	Վեցամեայ	»	 28

Դուրս զրկուած լրագրաց Համար. Ծախքը Ընդունողութեան վրայ է։

Խմբագրութեան զրկուած ն. և. ելեմտական գրութիւնները չ'արուիր։

Տպագրութեան կը հոգայ Ս. Ե. ԵՂԵՄԱԿ կամ գրութիւնս չ'արուիր։

Տպագրութիւնք կընդունուին ԻՍՏԵՐՆ ԷՋԵՆՍԻ գործակալութեան ծառամբ, Քարաքէօյ, Տէյիրմէն խան

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՅԻՍԻ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՇԽԱՆԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՍԱՄՈՍԻ

Սամսոն կղզւոյ խնդրոյն կարգադրութիւնը բարեխտապէս չուշացաւ։ Բ. Դուռն Ատոսիոէս փաշայի յանձնարարեցաւ զՊարաթէոդորի փաշա, երբեմն նախարար արտաքին գործոց։ Շատ լաւ ընտրութիւն մ'էր այս, որ անտարակոյս յոյժ գոհ ըրաւ Սամսոցիները։ Բ. Դուռը մեծ իմաստութեամբ չարժեցաւ այս խնդրոյ մէջ։ Բայց Սամսոյի խնդրոյ մը ծագումը բընականապէս ուշադրութիւն կը հրաւիրէ այս փոքր կղզւոյ պատմութեան և քաղաքական կազմութեան վրայ։ Թէ՛ լրագրոյն Կ. Պոլսոյ Թղթակիցն այս առթիւ հետեւեալ ծանօթութիւնները գրած է, զորս օգտակար կը համարենք արտատպել։

Յունաստանի անկախութեան պատերազմին արդեամբ է որ Սամոս կղզին ստացաւ ինքնօրինութիւն, ընդ թեստարկութեամբ Ֆրանսայի, Մեծին Բրիտանիոյ և Ռուսիոյ։ Տրուած առանձնաշնորհմունք թուեալ են այն ծանուցագրոյ մէջ զոր Բ. Դուռն ուղղեց այս երից Տէրութեանց ներկայացուցիչներուն, 1832 դեկտ. 10ին։ Սամոսի Իշխանապետութեան արտօնութիւն կը տուէր ինքզինք կառավարելու, Օսմ. զօրքերն հոն չէին մնար, և Բ. Դրան վճարելու համար կ'որոշուէր 4,000 Օսմ. ոսկւոյ տարեկան միակ տուրք մը։ Բ. Դուռը նաեւ իրաւունք ունէր անուանելու կղզւոյն կառավարիչն «Իշխան Սամոսի» տիտղոսով։ Այս կառավարիչ պարտէր Սամեցիներուն կրօնէն (յունադաւան) լինել, և կրնար փոխանորդ մը կարգել նոյն դասութենէ։ Ասոնք են հիմնական առանձնաշնորհմունք Սամոսի։

Կղզին 1835ին սկսաւ փայլել այս առանձնաշնորհումներ։ Սամոսի առաջին Իշխանն եղաւ Սգէֆանաքի պէյ Վոկորիտէս, հայր Ալէքս փաշայի, որ ինքն ալ Արեւելեան Բումելիի առաջին կառավարիչն եղաւ։ Յոյժ հեռատքրքրաշարժ զուգադիպութեամբ մը, Սգէֆանաքի Վոկորիտէս Իշխանն իրեն փոխանորդ կարգած էր մի և նոյն կավրիէլ էֆէնտին, որ յետոյ նորա որդւոյն Ալէքս փաշայի պիտի յաջորդէր իբրեւ կառավարիչ Արեւելեան Բումելիի։ 1850ին, Սամեցիք, Վոկորիտէս Իշխանէն գոհ չլինելով, ապստամբեցան։ Նորա փոխանորդ Կավրիէլ էֆէնտի Օսմ. դրօշ պարզեց կառավարութեան պալատին վրայ, ուր յառաջագոյն Սամոսի դրօշը կը ծածաներ։ որովհետեւ Իշխանապետութիւնը փութացած էր, իբրեւ երեւելի նշան իւր նոր կացութեան, երկու դրօշներ ունենալ մէկ տեղ։ Սակայն Կ. Պոլսոյ Բարձր Դրան դիտաւորութիւնն էր զանազանել զանոնք։ Ասոնք զանազանելու համար Սամոսի դրօշին մէջտեղը դրին մի գիշատիչ մի մէջ, որոյ վարձքը Բ. Դուռը կը վճարէ Սամոսի գանձուն։ Նաև Օսմ. մարտանաւ մը պահպանութիւն կ'ընէ Սամոսի առջեւ, բայց այս՝ ի խնդրոյ նոյն իսկ Իշխանապետութեան, որ կ'ուզէր պաշտպանիլ ընդդէմ ծովահիներու, որք երբեմն յոյժ բազմաթիւ էին այն կողմերը։

Սամոսի ազգաբնակութիւնն է իբր 40,000 հոգի, առանց համարելու 13,000 Սամեցիներն որք բնակեալ են Փոքրուն Ասիոյ մերձակայ ծովեզրին վրայ։ Մայրաքաղաքը, Վադէհի, 7,000 բընակիչ ունի։ Դեղեցիկ քաղաք մ'է այս, և բաւական բանուկ վաճառականութեան մը կեդրոն է։ Իզմիր և Մեկանիի քաղաքաց հետ կը վայելէ գեղեցիկ ծովափները ունենալու առանձնաշնորհումն, որ ի Թուրքիա սոյն երեք նաւահանգստաց մէջ միայն կայ։ Վարչական տեսութեամբ Իշխանապետութիւնը բաժանեալ է 4 գաւառապետութեան և 31 գիւղապետութեան, և ապաքէն 37 գիւղ ունի Սամոս։ Ելմուտցոյն համեստ գումար մ'է, 30—32 հազար ոսկի օսմ։ Սամոսի Իշխանը տարին կը ստանայ 1,500 ոսկի, և բաց ասոնի անցագրաց վրայ իրաւունք մ'ունի, յորմէ եւս տարին կ'ընդունի 150—200 ոսկի։ Տուրքն, որ ի սկզբան 4,000 ոսկի որոշուած էր, կայսերական Կառավարութեան չնորհալից հաճութեամբ տակաւ զեղչուեցաւ, և այժմ 2,000 ոսկի է միայն։ Կղզւոյն ելեմուտքը կը մատակարարուին մնտեսագիտութեամբ և կանոնաւորութեամբ։ Զօհողութիւնք կամ ծախքեր կը լինին հանրային կրթութեան համար միայն, որ Սամեցւոց բոլոր հոգածութեան ու խնամոց առարկան է։ Ունին դիմնազիոն մը, կամ բարձրագոյն կրթութեան հաստատութիւն մը, զոր կը ճանչէ Ս. թէնքի համալսարանը։ Նաև չորս վարժարանք միջնակարգ կրթութեան չորս գաւառաց մէջ, և վեց վարժարանք աղջկանց համար յատկապէս։ Մէն մի գիւղ, թէեւ 40 տունէ աւելի չպարունակէ, ունի իւր նախնական դպրոց մանչ և աղջիկ տղայոց համար։ Յունարէնն է դասախօսութեանց լեզուն, և բարձրագոյն ու միջնակարգ վարժարանք ֆրանսերէնի դասեր ունին։

Իշխանապետութիւնը կը կառավարուի ձեռամբ Երեսփոխանաց ժողովոյ մը, որք են 37 հոգի, (Երեսփոխան մը իւրաքանչիւր գիւղի համար,) և Մերակոյտի կամ միայն մամնախմբի մը, բաղկացեալ չորս անդամներէ, ընդ նախագահութեամբ Սամոսի Իշխանին։ Ի բացակայութեան Երեսփոխանաց ժողովոյն, Մերակոյտը կը գործադրէ այն հրամանագրեր որք բխած են Երեսփոխանութենէն, և համար կուտայ երբ Երեսփոխանական ժողովը գումարի։

Ամեն Սամեցի իրաւունք ունի քուէի։ Ժողովուրդն ամեն գիւղի մէջ կ'ընտրէ ընտրողներ, որոց պաշտօն երեք տարի կը տեւէ, և որոց թիւ կախում ունի գիւղին կարեւորութենէն։ Ամեն գիւղ մինչեւ 40 ընտրող կ'ունենայ։ Այս ընտրողք կը ժողովին ամեն տարի ընտրելու գիւղային կամ քաղաքային խորհուրդն, գիւղագլուխը կամ քաղաքագլուխն և Երեսփոխանն։ Այս զանազան պաշտամանց ընտրելի լինելու համար պէտք է գոնէ թեթեւ տուրքի մը վճարող լինել։

Դատարանաց դատաւորք կ'անուանուին Կայսերական Կառավարութեան կողմէ, որ կ'ընտրէ Սամեցի ընտրելեաց մէջէն, ինչպէս նաև Իշխանապետութեան ամեն կառավարական պաշտօնեաները։ Դատարանք վճիռ կուտան յանուն օրինաց և Իշխանին։ Դատարանաց գործադրած օրէնքն հելլենական օրէնքն առնուած է։ Երկրական մատակարարութեան պաշտօնեայք կ'անուանին միայն ինքյուն մամնախմբին առաջարկութեամբ։ Հանրային զօրութիւնը բաղկացեալ է 60 ի չափ Սամեցի ոստիկաններէ։

Կղզւոյն գլխաւոր բերքերն են իւր ընտիր գինի, — թէեւ Մարապոն չէր գնահատեր անոր ընտիր յատկութիւնները, — չամիչ, կաշի, ձէթ, օղի։ Ցորեն կը ներմուծէ Ասիոյ ծովեզրէն, և ասոր համար մաքս չի վճարեր Օսմ. մաքսատան։

Ինչպէս կ'երեւի, Սամոսի Իշխանապետութիւնը փոքրիկ վարչութիւն մ'է, որ համակրանաց արժանի է իւր ներքին վարչութեան կանոնաւորութեամբ, դաստիարակութեան և նիւթական ու բարոյական յառաջդիմութեան համար ցուցած հոգածութեամբ, բնակչաց խոհեմ հայրենասիրութեամբ և անդուլ աշխատասիրութեամբ։

ԴԵՍՊՈՏԱՆԱԹՈՐՀՈՒՐԴԻ ՀՈՒՄՈՒ. Զնեւրոպա Հնտախտի արշաւանաց դէմ պաշտպանելու հաւաքական միջոցներուն վրայ խորհելու նպատակաւ ի Հռոմ դումարեալ Դեսպանախորհրդոյն աշխատութիւնք գժբախտաբար օրական կարեւորութիւն մը կը ստանան, երբ Եւրոպական մայրաքաղաքէ մը, Մատրիտէ, եկած հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Հնտախտը վերսկսած է զոհեր ընել հոն, և երբ ըստ երեւութեան ամրապէս հաստատեալ կ'երեւի արդէն սպանիական գաւառի մը մէջ, ի Վալենսիա։ Դեսպանախորհուրդն, ինչպէս կը յիշուի, մասնագէտներէ յանձնախումբ մը կազմած է, հարկ դատուած միջոցներու ամբողջ ծրագիր մը իրեն բերելու համար, և յանձնախումբն ալ մասնախումբ մը գրած է ինչ ինչ մասնաւոր կէտեր ուսումնասիրելու համար։ Յանձնախմբին մէջ առաջին օրէն ի վեր Անգլիոյ և Հնդկաստանի պատուիրակք մի կողմէ և Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Թուրքիոյ և Զուիցերիոյ մի քանի Տէրութեանց պատուիրակներն ու մասնագէտները միւս կողմէ՝ երկու տարբեր բանակներու բաժնուած՝ կը վիճին Մաքրանոցի (Բարանթինայի) դրութեան վրայ։ Անգլիացիք Մաքրանոց չեն ընդունիր, այլ թժշկային քննութիւն։ Եթէ նաւու մը մէջ հնտախտաւոր մը գտնուած է, կը մեկուսացնեն զայն նաւ, հիւանդները կը դրկեն յատուկ հիւանդանոց մը, մնացեալները մաքրեցուցիչ գործողութեան մը կ'ենթարկեն, և և մի քանի օրէն կը ճամբեն։ Եթէ նաւուց մէջ ոչ ոք հիւանդեղած է, նաեւ օրերով չեն սպասցներ Մաքրանոցի մը առջեւ, և՝ առողջ մարդիկն հիւանդներու հետ միատեղ վար չեն դներ Մաքրանոցի մը մէջ։ Նաեւ չեն ընդունիր թէ Հնդկաստանէն եկած ամեն նաւ վարակեալ է ի հարկէ և պարտի Մաքրանոցի ենթարկուիլ։ Միւս Տէրութեանց պատուիրակք խստագոյներ կը պահանջեն, ի Սուէզ արգելելու համար Հնդկաստանէն եկող դիւրաւ Մէջն Բրանդիի [illegible] Հնդկաստան երթեց նաւային ընդարձակ վաճառականութեան դէմ ծանր վնասանգ կը տեսնեն այս առողջապահական բարեմիտ անօրինութեանց մէջ, զորս նոյն իսկ առողջապահական տեսակէտով անօգուտ կամ վնասաբեր կը համարեն։ Բայց Թուրքիոյ պատուիրակ Զուհրոս փաշա հաւանած է Մաքրանոցի խիստ դրութեան մը պահպանման, և հետեւապէս ընդունած է բոլոր այն միջոցներ որք կ'առաջարկուէին Մէջքէ գնացող ուխտաւորաց համար։ Անգլիացիք այս անօրինութեանց չեն հակառակած, ըսելով թէ ամեն տէրութիւն ազատ պէտք է լինի իւր յարմար դատած եղանակաւ ի գործ դնելու առողջապահական միջոցները։ Վիճաբանութիւնք տեղի կ'ունենան սա աւելի հիմնական կէտի վրայ թէ հնդսախան Հնդկաստանէ՞ն կուգայ յեւրոպա թէ ոչ։ Անգլիոյ և Հնդկաստանի պատուիրակք կը պահանջեն ցոյց տալ մի միակ նաւ, որ երբէք ուղղակի Հնդկաստանէն հնտախտ բերած լինի յեւրոպա։ Թէեւ միւս ամեն պատուիրակք հակառակ համոզում մ'ունին, բայց այս պահանջեալ ապացոյցը տալուն չեն երեւիր։

Դարտիար մը տալու համար յանձնախմբին վիճաբանութեանց վրայ, կը թարգմանեն՝ Թաշչի Թղթակցին մէկ հեռագրէն՝ հետեւեալ միջադէպն որ յունիս 4ի նոտին մէջ տեղի ունեցած է.

«Վիճաբանութիւնը ջերմագոյն կերպարան ստացաւ երբ ձեռնարկուեցաւ որոշել մանրամասնութիւններն այն գործողութեան որ կասկածելի ճամբորդք և նաւագրպարան ենթարկիլ։ Յանձնախմբին մասնախումբը, թէեւ Բոխի, Պաչչիի և Ռոչաի պէս հանրածանօթ գիտնականներէ բաղկացեալ, այնչափ յառաջ կ'երթար որ կ'առաջարկէր ցայտուածոց (ասաղ) և լոգանաց (լուացմունք) ենթարկել ճամբորդներն ու նաւաստիները։ Հնդկաստանի և Անգլիոյ պատուիրակաց առաջնորդութեամբ, կարեւոր փոքրամասնութիւն մը բողոքեց այդպիսի անհնարութեանց քննութեան դէմ։ «Ո՞ր և ինչպէս — հարցուցին — պիտի լուացուին այն բազմաթիւ ուղեւորք որ ժամանակ առ ժամանակ յԱնգլիա կուգան Հնդկաստանի մեծ փոխադրանաւուց միջոցաւ։ Ի՞նչպիսի կարգադրութիւնք կրնան լինել վասն անմիջական լուացման 2,000 մարդոց, զորս միակ շոգենաւ մը կրնայ բերել Հնդկաստանէն»։ Անպատասխանելի հարցում մ'էր այս։ Առաջարկութեան անտեղութիւնն այնչափ ակներեւ էր որ փոքրամասնութիւնը բարձրաձայն խնդալ սկսաւ։ Վիճաբանութիւնն երբ չուներեցաւ, և այս կարգի առաջարկք ջնջուեցան ծրագրէն։»

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ. Մանր երիրաշարժ մը պատահեցաւ ի Քաշմիր անցեալ շաբաթ օր, կ'ըսէ Կալկադայէ յունիս 3 թուով առ Թայմս ուղղեալ հեռագիր մը։ Սէրինակուրի զօրանոցք կործանեցան, և իբր 100 զինուորք և 150 ձիեր փլատակաց ներքեւ թաղեցան։ 45 մարդիկ մեռան և 50 մարդիկ ծանրապէս վնասեցան։ Քաղաքին մէջ 41 հոգիք կորան, և աւելի չատեր վնասեցան։ Ծանր երիրաշարժ մը զգուեցաւ։ Շատ դիւղեր կործանեցան, և Քաշմիրի հովտին մէջ եղած վնասն յոյժ մեծ է։ Ի Սոխար մզկիթ մը կործանելով 200 մահմէտական կրօնաւորք և երկրպագուք փլատակաց ներքեւ մնացին։ Բայց տրուած լուրեր չեն ծանուցաներ թէ ո՛և է Եւրոպացի վնասուած լինի։ Երկրաշարժի ցնցումնք շարունակեցան ամբողջ կիրակի օրը։

ՍԵՐՊԻՆ. Նէզոտի կէս-պաշտօնական ռուս թերթը բուռն յարձակումի կ'ընէ Սերպիոյ Միլան Թագաւորին վերայ։ Կ'ըսէ թէ, պատժելով զնախկին նախարարապետ Պ. Ռիստիչ, որ Զարին հիւրն է այս պահուս, Միլան Թագաւորն ուղղակի Ռուսիոյ Կայսեր դէմ անարգանք մ'երբած է։

«Սերպ կառավարութիւնը պարտի սովրիլ թէ նա որ կ'անարգէ Զարին մէկ կիրճը՝ կ'անարգէ և կը վշտացնէ զԶարն իսկ։ և Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ պէտք չէ կարծուի թէ հնար է թշնամական միտում մը ցուցնել Ռուսիոյ դէմ և մնալ անպատիժ։ Ռուս կառավարութիւնը մտադիր է բացատրութիւն պահանջել Սերպիայէն վասն այն վարանոց որոց ենթարկեցաւ Պ. Ռիստիչ։» —(Կը յիշուի թէ Թագաւորը կարգեց նորա նախարարական թղթակն, և հանդստեան նուազագոյն թղթակն յատկացուց, այսուհետեւ՝ յայտնելով իւր դժգոհութիւն Պ. Ռիստիչի հանասալաւան դաղափարաց և գործոց դէմ։)

Ռուս լրագրին բացատրութիւն պահանջելու այս սպառնալիքն յայտնապէս անտեղի է, և որովհետեւ Միլան Թագաւորն այս պահուս Աւստրիոյ Կայսեր հիւրն է, Նէզոտի, իւր իսկ փաստով, կ'անարգէ զՇրանձ Եղէֆ Կայսրն, երբ դիտմամբ անարգալից տողեր կը հրատարակէ Սերպիոյ Թագաւորին դէմ։ Բայց պաշտօնական աղբիւրէ մը բխող այս յօդուած նշանակելի է, քանի որ ցոյց կուտայ թէ Սերպիոյ գործերն արդէն սկսած են յարաբերութեանց

— 69 —

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼԵՔԻ

ԺԻՒԼ ՎԷՐՆ

ԿՐԱՆԹ ՆԱԻԱՊԵՏԻՆ ՈՐԴԻՔՆ

ԳԼՈՒԽ Դ

ԺԱՌ ԲԱԿԱՆԷԼԻ ԵՒ ՄԱՌ ՆԱՊՈ ՀԱՋԱՐԱՊԵՏԻՆ ԳՐԱՒԸ

Գիտէին թէ Հնդկական Ովկէանն և խաղաղականը կը շրջապատէին զայն իրենց ջուրերով, և 1663ին Նոր-Հոլանտա անուանը, զոր չպիտի պահէր, արուեցաւ այդ հարաւային մեծ կղզւոյն, ճշդիւ այն միջոցին, ուր հոլանտացի նաւորդաց դերը դաւեալու վրայ էր։ Ո՞ւր հասաւ թիւը։

—Տանի, պատասխանեց Ռոպէրթ։

—Լաւ, ըսաւ Բականէլ, խաչ մը կը դնեմ, և կ'անցնիմ Անգլիացւոց։ 1686ին, հարաւային Ծովուց ամենէն հռչակաւոր յեղուզակապետներէն մին, Ռիչիրտ Տամբիէր, զուարճութեամբ և թշուառութեամբ խառն բազմաթիւ արկածներէ զկնի, Նոր-Հոլանտայ հիւսիսային արեւմտեան ծովեզրն հասաւ Սինէէն նաւով, ընդլայնութեան 16° 50′ ասիճանին տակ։ Հասաղ ընդարձակեցաւ բնիկներուն հետ, և ամենամտերիմ նկարագիրն ըրաւ նոցա բարուց, աղքատութեան և մտաւորական վիճակին։ 1699ին վերադարձաւ նոյն այն ծովախորշն, ուր Հէրթոտ ցամաք եղած էր, ոչ եւս իբր ծովահէն, այլ իբր հրամանատար արքունական Ռոպարտ նաւին։ Սակայն մինչեւ ցայնժամ Նոր-Հոլանտայի դիւտն աշխարհագրական իրողութենէ մ'աւելի կարեւորութիւն ունեցած չէր։ Ոչ ոք կը խորհէր զայնմ աւորել զայն, և երեք քառորդ դար, 1699էն մինչեւ 1770, ոչ մի նաւորդ մերձեցաւ անդ։ Բայց յայնժամ երեւցաւ բովանդակ աշխարհի ամենէն հռչակաւոր նաւորդը, Ֆրանսացի նաւապետ, և շատ չանցաւ, նոր ցամաք երկիրն ասպնջական եղաւ Եւրոպական գաղթականութեանց։ Իւր երեք հռչակաւոր ուղեւորութեանց միջոցին, Ձէյմս Քուք Նոր-Հոլանտայի երկիրներուն մերձեցաւ, առաջին անգամ 1770 մարտ 31ին։ Օթահիթի գտնուած միջոցին Արուսեակին Արեւուն վրայէն անցնելը(*) ճարտարութեամբ դիտելէ յետոյ, Քուք իւր Ռեզոլիւշն անուն փոքրիկ նաւը Խաղաղական Ովկիանի արեւմտեան կողմն արձակեց։ Նոր-Զեղանտան գտնելէ յետոյ, Աւստրալիոյ արեւմտեան կողմը ծովածոց մը հատաւ, և այնչափ հարուստ գտաւ զայն Նոր տուն կերով, որ Բուսաբանական ծոց անուանեց զայն։ այժմ Պոթանի Պէյ։ Կէս անանցանելի ընիկներուն հետ ունեցած յարաբերութիւնները չահեկանութիւն չունեցան։ Դէպի հիւսիս նաւարկելով, լայնութեան 16 աստիճանին տակ, Թրիպիւլէյշն հրամանդանին մօտ, Ռոպերտ բուստ ծանծաղն մը վրայ խրեցաւ ծովեզրէն ութ փարսախ հեռի։ Ծովանոյշ լինելու վտանգն անխուսելի էր։ Նպարք և թիդանօթք ծովը նետուեցան։ բայց հետեւեալ գիշերը մակընթացութիւնը վերահասեց թեթեւցած նաւն, և բուստի կտոր մը՝ նաւուն խրամատին մէջ մտնելով և ըստ բաւականի ջուր խցելով՝ ջուրին ներս մտնելն արգիլեց, և այսպէս վերծաւ նաւը ծովասոյզ կորնչելէ։ Քուք յաջողեցաւ իւր նաւը փոքրիկ ծովախորշ մը տանիլ, ուր գետակ մը կը հոսէր, զոր Ռոտերտ անուանեց։ Անդ, Անգլիացիք, երեք ամիս նաւուն նորոգմանն զբաղելով, բնիկներուն հետ օգտակար յարաբերութիւններ հաստատելու փորձեր ըրին, բայց չյաջողելով մեկնեցան։ Ռոպերտ չարունակեց դիւր ուղեւորութիւն դէպի հիւսիս։ Քուք կ'ուզէր գիտնալ թէ նեղուց մը կա՞ր արդեօք ընդ մէջ Նոր-Կինէայի և Նոր-Հոլանտիոյ։ Զլինի նորանոր վտանգաց, յետ քան անգամ իւր նաւը զոհելու, տեսաւ ծովը, որ լայնածաւալ կը բացուէր դէպի հարաւային արեւմուտք։ Արդարեւ նեղուց մը կար, զոր անցաւ, և փոքրիկ կղզի մ'իջնելով և իւր դատած երկայն ու ընդարձակ ծովեզերաց վրայ անգլիական դրօշակը պարզելով, Հարաւային Նոր Կալէս անուանը տուաւ անոնց։ Երեք տարի յետոյ, քաջարի նաւապետն հրամանատար անուանած էր Ամէնէ-ր և Բէզոլէշն նաւերուն։ Ֆըրնոյ նաւապետն Ամէնէ-ր նաւով դնաց Վան-Տիէմէնի երկրին ծովեզերքն հետազօտելու, և վերադարձաւ ենթադրելով թէ Նոր-Հոլանտայի մասը կը կազմէր։ Սակայն 1777ին, Բուք, իւր երրորդ ուղեւորութեան միջոցին, իւր Բէզոլէշն և Տէսոլվէրթ նաւերով երկաթ նետեց Վան-Տիէմէնի Ամէնէյբ ծովախորշին մէջ, և անտի մեկնելով դնաց քանի մը ամիս յետոյ մեռաւ Սանտուիչ կղզեաց մէջ։

—Մեծ մարդ էր, ըսաւ Կլէնարվան։

—Նաւապետաց ամենէն նշանաւորն էր։ Իւր ընկերը՝ Պանքս՝ Պոթանի-Պէյի մէջ գաղթականութիւն հիմնելու խորհուրդը թելադրեց Անգլիոյ կառավարութեան։ Ամենայն ինչ ամեն ազգէ նաւորդք այն կողմերը դիմեցին։ Լա Բէրուզէն առնուած վերջին նամակի մը մէջ, զոր 1787 փետրվար 7 թուով Պոթանի-Պէյէն գրած է, տարաբաղդ նաւապետը դիտաւորութիւն կը յայտնէ այցելու Բարբանթարիոյ ծովածոցն և Նոր Հոլանտայ բովանդակ ծովեզրը մինչեւ ի Վան-Տիէմէն։ Կ'երթայ և ոչ եւս կը վերադառնայ։ 1788ին, Ֆիլիպ նաւապետն անգլիական ուսային գաղթականութիւնն հիմնեց ի Բոթի-Ճաքսըն։ 1791ին, Վ.ՔՐՈՒԷՆ Նոր երկրին հարաւային ծովեզերաց շրջանաւական մեծ քարտէսը գծեց։ 1792ին, Տ'Անթրքասթոյ, Լա Բէրուզը փնտռելու դանելու զրկուելով, Նոր-Հոլանտայի շուրջը դարձաւ ընդ արեւմուտս և ընդ հարաւ, անծանօթ կղզիներ գտնելով իւր ճանրուն վրայ։ 1793ին և 1797ին Ֆլինտէրս և Պաս, երկու երիտասարդք, ուսի ոսք երկանութիւն ունեցող մակերով մը քաջարար հետազօտելու կը դիմեն հարաւային ծովեզրերն հետ, և 1797ին՝ Պաս կ'անցնի Վան-Տիէմէնի երկրին և Նոր-Հոլանտայի միջեւ կեցած նեղուցէն, որ իւր անունը կը կրէ։ Նոյն տարին, Վլամինկ, Անգրատամ կղզին գտնողն, արեւելեան ծովախանց վրայ կը գտնէր Սուան-Ռիվըր գետան, որոյ մէջ կը խարտեան ամենագեղեցիկ սեւ կարապներ։ Իսկ Ֆլինտէրս 1801ին վերսկսաւ իւր հետազոտութիւններն, և երկայնութեան 138° 53′, և լայնութեան 35° 40′ ասիճաններուն տակ, Էնդաւնթէր-Պէյի մէջ, հանդիպեցաւ Ֆրանսական ժեոէ-ֆ և Նոմիթ-ոլէոն նաւերուն, որոց Պոտէն և Համէն նաւապետները կը հրամայէին։

—Մ՚, Պոտէն նաւապետն, ըսաւ հազարապետն։

—Այո՛։ Բայց ինչո՞ւ համար այդ բացագանչութիւն, հարցուց Բականէլ։

—Օ՚, ոչինչ։ Շարունակեցէք, սիրելի՛դ իմ Բականէլ։

—Շարունակեմ ուրեմն աւելցնելով այդ նաւորդաց անուններուն վրայ Քինկ նաւապետին անունն, որ 1817ին մինչեւ 1822 ամրողջացուց Նոր-Հոլանտայի արեւադարձեան ծովեզերաց հետազոտութիւնն։

—Աղով կը լինի քսան և չորս անուն, ըսաւ Ռոպէրթ։

—Լա՛ւ, պատասխանեց Բականէլ, արդէն չահած եմ հաղարապետին հրացանին կէսն։ Այժմ, որ աւարտեցի նաւորդներն, անցնինք ուղեւորաց։

—Շատ լաւ, պարո՛ն Բականէլ, ըսաւ տիկին Էլէնա, պէտք է խստասիրտ թէ զարմանալի յիշողութիւն մ'ունիք։

—Որ յոյժ նշանաւոր բան է, աւելցուց Կլէնարվան, այսչափ...

—Այսչափ մտաղրաղ մարդու մը վրայ, աւելցուց իսկոյն Բականէլ։ Օ՚, միայն թուականներուն և իրողութեանց յիշողութիւնն ունիմ, և ոչ աւելի բան։

—Բան և չորս, կրկնեց Ռոպէրթ։

—Ո՛չ, քսան և հինգ։ Տպա տեղակալը։ 1789ին, Բոթի-Ճաքսընի գաղթականութեան հիմնուելէն տարի մ'զկնիւ Նոր երկրին շուրջը շատեր պտըտած էին։ բայց պարունակութիւնն ոչ ոք գիտէր։ Արեւելեան ծովախանց զուգահեռական լեռներու երկայնքը մը կը թափէր թէ թոյլ չէր տար մտնել երկրին ներսերը։ Տպա տեղակալն, ինն օր քալելէ զկնի, պարաւորեցաւ վերադառնալի Բոթի-Ճաքսըն։ Նոյն տարւոյ մէջ, Թէնէ նաւապետն ալ փորձ փորձեց անցնիլ զայդ բարձր գօտի, և չկրցաւ։ Այս երկու անյաջողութեանց վրայ, մինչեւ երեք տարի, ուղեւորք չհամարձակեցան նորոգել զայս դժուարին փորձ։ 1792ին, Բաթէրսըն գնդապետ, տիրիկեցի քաջայանգուղն աշխարհագէտն, անյաջող եւս նոյն փորձին մէջ։ Հետեւեալ տարին, անգլիացի նաւաստաց պարզ տասնապետ մը, քաջարին Հավքինս, քսան մղոն անցաւ այն գիծը, զոր իւր նախորդք չէին կրցած անցնիլ։

(Շարունակելի)

(*) Արուսեակ մոլորակին Արեւուն սկսաւ տեսանելի վերսկսն անցուն 1769ին տեղի պիտի ունենար։ Այս հաղարադեղ երեւոյթ ստորագիտական ամենամեծ կարեւորութիւն մ'ունէր, վասն զի երկիրն Արեւէն բաժնող հեռաւորութիւնը ճշդիւ հաշուելու դիւրութիւն պիտի ընծայէր։

ձգտում պատճառել ի մէջ Բեգրսպուրկի և Վիէննայի։

ՋԱՆԶԻՊԱՐ. Դերմանացւոց Զանզիպարի կողմն ըրած ոտնձգութեան և երկրին Սուլթանին հետ յարուցած վէճին առթիւ չատ հեռաքրքրաշարժ պատմութիւն մը կ'ընեն եւրոպական լրագիրք։ — Ժամանակաւ գերմանացի ոսպայ մը երթալով Զանզիպար, Իսլամութիւն կ'ընդունի, և այժմեան Սէյիտ Պէրղաշ Սուլթանի քրոջ հետ կ'ամուսնանայ։ Բայց Գերմանացին անգամմը ամուսնանալէ յետոյ, գաղտնապէս կը յորդորէ եղբայրն իսլամ իշխանուհին՝ քրիստոնէութիւն ընդունելու։ Երբ Պ. Ռոհլֆս գերմանական հիւպատոս կը կարգուի Զանզիպարի և կ'աշխատի գերմանական ազդեցութիւնը զօրացնել այն կողմերը, Սուլթանին քրոջ գերմանացի ոսպայի մը կինը լինելէն օգուտ քաղել կը ձեռնարկէ։ Սպայն կը մեռնի, և հիւպատոսն յոյժ ճարտար ընթացք մը բռնելով, կը յաջողի նորա կինը փախցնել Գերմանիա, ուր սորա հանդուցեալ ոսպային ունեցած մէկ մանչ զաւակն ալ դրկելու կը դրուի, ընդ պաշտպանութիւն գերման կառավարութեան։ Այս վիճակէ կերեւի թէ Գերմանիա մեծ օգուտներ քաղել կը պատրաստուի։ Գերմանայիք Զանզիպարի մէջ ընդարձակ հողեր գնելով գաղթականութիւն մը հաստատած են, և այս պատճառաւ վէճի բռնուած են Սուլթան Սէյիտ Պէրղաշի հետ։ Այս օրերս ալ նաւատորմ մը կը դրկեն Զանզիպարի ջուրերը, Մահմէտական իշխանին աչքը վախցնելու։ Բայց իրենց բուն ոտնձգութիւն պիտի սկսի երբ, Սէյիտ Պէրղաշի անկմամբ կամ մահուամբ, Գերմանիա պնդէ թէ Զանզիպարի դահն ու թագն իրամբ կը պատկանին Սուլթանին քրոջ զաւակին, որ իբրեւ Գերմանացի իւ հոմեռ ի պիտի ի Գերմանիա։ Այն օտանկախ տերութիւնը գերմանական նահանգ մը պիտի դառնան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Ազգ. ժողովոյ այս աւուր նստին մէջ կարեւոր միջադէպ մը տեղի ունեցաւ։

Գիտեն ընթերցողք թէ, Կրօն. ժողովոյ անդամներէն մին եկեղեցական երեսփոխանաց ընտրութեան օրը Քուէշտարի մէջ խարդախութիւն ըրած լինելու ամբաստանութեամբ քննութեան ենթարկուած, և երեսփոխական ընտրելեաց համեմատական ցանկէն ջնջուած էր։ Կրօն. ժողովոյ սոյն անդամն էր Վահան վարդապետ Տ. Մինասեան։

Այս աւուր ժողովոյն մէջ Վահան վարդապետ բողոք բարձաւ իւր մասին եղած ամբաստանութեան դէմ։ ժողովը, Ս. Պատրիարք Հօր տուած բացատրութիւնները լսելէ յետոյ, չեղեալ համարեց Վահան վարդապետին բոլորքն։

Յետոյ, երբ եկեղեցական նոր երեսփոխանաց ընտրութեան տեղեկագիրը կարդացուեցաւ և ժողովոյն վաւերացման ենթարկեցաւ, Մոխլա եպ. Փափազեան հարցում ուղղեց առ Ս. Պատրիարք Հայրն թէ Վահան վարդապետի անունն Ինքն իսկ ջնջած է հաւատական ցանկէն թէ Կրօնական ժողովը։ Ս. Պատրիարք Հայրը պատասխանեց. Ես ջնջեցի։ Մ. Փափազեան եպ. յարեց թէ ազգային ո՛և է անհատ ընտրող և ընտրելի լինելու հանգամանքէն կը զրկուի ժողովոյ որոշմամբ, և ո՛չ թէ Պատրիարքին սոսկական որոշմամբ, ըստ Սահմանադրութեան։ Պատրիարքը որոշում կը բնայ տալ, բայց պայմանաւ որ ձեռնհաս ժողովոյն վաւերացման ներկայացնէ յաջորդ նստին։ Արդ, Կրօն. ժողովը չէ ընդուներ Ս. Պատրիարք Հօր Վահան վարդապետի նկատմամբ առած վճիռն։ Հետեւապէս, Վահան վարդապետ չի կրնար զրկուիլ ընտրելիութեան իրաւունքէն, և ընտրական տեղեկագիրն ըստ այնմ պէտք է բեկանի։

Ս. Պատրիարք Հայրն յայտարարեց թէ ինքն ուխտ բրած է Սահմանադրութեան հաւատարիմ մնալ։ Եթէ այս պարագայից մէջ Սահմանադրութեան հակառակ գործած է, ուրեմն իւր ուխտին հակառակ վարուած է։ Հետեւաբար պէտք է որ ինք, Պատրիարքը, պաշտօնէն դադարեալ նկատուի։ Պէտք է քննուի թէ իւր ընթացք հակառակ է Սահմանադրութեան։ Իսկ եթէ անհիմն է ամբաստանութիւնը թէ Պատրիարքը Սահմանադրութեան հակառակ ընթացքի մէջ գտնուած է, յայտնի է թէ զրպարտիչը պէտք է դադրին երեսփոխանութենէ։ Փափազեան եպ. Այդ այդպէս է։

Ս. Պատրիարք Հայրը, դիս յայտարարելով, խորհրդարանէն դուրս ելաւ։

Ընդհանուր յուզում ժողովոյն մէջ։ Ատենապետն ատենը փակեց քառորդ ժամ։ Ժողովն ապա վերակսաւ իւր նիստ, և Մերեմ-Դուլէ եպ. բացատրելով թէ Ս. Պատրիարք Հայրը թիւրիմացութեան մը պատճառաւ գրքերեալ մեկնած էր, և Փափազեան եպ. ալ յայտարարելով թէ ինք չըսաւ որ «Ս. Պատրիարք Հայրը սխալ քայլ մ'առաւ», այլ «առաջին օրէն սխալ քայլ մ'առնու տուին իրեն», — այս բացատրութեամբ, ժողովը միջադէպը փակեալ նկատեց։

Մանրամասնութիւնը վաղիւ։

Գաւառացի ազգային ցանձնաժողով մը կազմած են, յատուկ չդգենալով Ամեն. Խրիմեան Հայրիկին ընդառաջ երթալուը ազգայնոյ ուղեւորութեան պատրաստութիւնները տեսնելու համար։

Սամսոնի ազգայինք փափագ յայտնած լինելով որ Ս. Հայրիկն իրենց քաղաքն հանդիպելով հոգեւորապէս մխիթարէ զիրենք, ցանձնախումբն հեռագրաւ հարցուց Սամսոնի ազգայնոց թէ Ն. Սրբազնութիւնը քանի մ'օր պիտի կենայ թէ պիտի չարունակէ իւր ուղեւորութիւնն։ Այս հեռագրոյն պատասխանն առնուած չէ տակաւին։

Յոյն երիտասարդ մը որ տասն ամիս առաջ Ազգային Պատրիարքարանի իրաւասութեան ներքեւ մնած էր, Ս. Պատրիարք Հօր բացառիկ արտօնութեամբ, երբէկ պսակուեցաւ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ հայ օրիորդի մը հետ։ Երկուքն ալ ազգատիկ ընտանեաց զաւակ են։

Կը խնդրուի մեզէ ծանուցանել թէ Տիկին Ս. Ազարեգեանի կողմէ Ագրիանուպոլսոյ մէջ ի նպաստ Ազգ. Հայոց հեւոց Ընկերութեան հաւաքեալ գումարն օ՛չ թէ 1200, այլ 1656 ղրուշ է, որ ղրկուած է Ընկերութեան Կեդր. Գործադիր ժողովին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը մտահոգութեան մէջ լինելով Դերմանիոյ Կայսր առողջական վիճակին վրայօք, հեռագրաւ տեղեկութիւն խնդրեց Ն. Վեհափառութենէն։ Վիլհէլմ Կայսրը փութաց պատասխանել հեռագրաւ թէ լաւագոյն վիճակի մէջ կը գտնուի և թէ չնորհակալ է Վեհ. Սուլթանի բարեկամութեան յոյժ զգածեալ է։

Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիւոֆ նախընթաց իրիկուն Հէյդէլի կղզին գնաց դեսպանատան պահակ շքեղ նաւով, և ուղղակի Ա.յի-Թրիատոի վանքն երթալով այցելութիւն տուաւ Յունաց Ամեն. Պատրիարքին որ, ինչպէս կը յիշուի, օգտակարութեան համար անդ կը գտնուի։ Պ. Նէլիւոֆ դիչերը կղզին անցուց։

Արտաքին գործոց նախարար Անիմ փաշա և ներքին գործոց նախարար Խոհէմ փաշա չորեքշաբթի օրը փոխադարձ այցելութեան գնացին Սամսոնի նախորդ կուսակալ Ատոսիաէս փաշային։

Կայսերական բանակի թնդանօթաց և թնդանօթաձիգ զօրաց հիւղին վերակազմութեան համար զօրավար Բիսթով փաշայի կողմէ պատրաստեալ ծրագիրն հարկ եղած վերանորոգումն ստացած լինելով, գործադրութեան պիտի դրուի ի մօտոյ։

Կը հաւատանեն թէ Կայս. կառավարութիւնը մտադիր է խնդրել գերմանական կառավարութենէն որ ուրիշ քանի մը սպայք ևս զրկուին ի Կ. Պոլիս, զինուորական վարչութեան այլ և այլ ճիւղերու մէջ լինելիք բարեփոխմները փութացնելու համար։

Վեհ. Սուլթանն հրամայած լինելով որ Բամազանի առթիւ իւր անձնական դանձէն իւղ և բրինձ բաշխուի մայրաքաղաքիս աղքատ կանանց, Նորին Վեհափառութեան սոյն հրամանը վաղը պիտի գործադրուի։

Ցիրանական դեսպանատան նախորդ առաջին թարգման Պ. Լանժրվիլ Տիկնոջն հետ Փարիզ ուղեւորեցաւ, այս վերջինին առողջական վիճակը դարմանելու համար։

Յունաց Պատրիարքը ցաւակցական գիր մ'ուղղեց մայրաքաղաքիս բումանական դեսպանատան, Բումանիոյ թագաւորին հօր՝ Հոհենցոլերն իշխանին մահուան առթիւ։ Ն. Սրբազնութիւնը խնդրած լինելով բումանական դեսպանատունն, պատասխանն ալ գիրն հաղորդէ Բարձր թագաւորին, Պ. Կիքա փութաց ցաւակցութեան նամակի պարունակութիւնն հեռագրաւ հաղորդել իւր Վեհապետին։

Թէհրանի աւարիական դեսպան Պ. Բօժէք՝ որոյ մեկնիլը ծանուցած էինք ժամանակի, մայրաքաղաքս հասաւ։

Ղալաթիոյ թերթ մը կ'իմանայ թէ Վեհ. Սուլթանն փափագանօք Տերքոսի ջուրն Եըլդիզի պարտէզը տարուած է, ուր կը հոսէ քանի մ'օրէ հետէ։

Կայսերական հինգերորդ բանակի հրամանատար Թէվֆիք փաշա մայրաքաղաքս մեկնեցաւ երեկ ի Դամասկոս։

Սպանիական և սերպիական դեսպանք իրենց ընակութիւնը Պէօյիւքտէրէի ամարանոցը փոխադրեցին։

Բ. Դուռը շրջաբերական մը ղրկեց դաւառական բոլոր կուսակալներուն և կառավարիչներուն, ցոյց տալով այն միջոցները զորս պարտին գործադրել երկրին բարոյական և նիւթական զարգացման համար։

Դատական նախարարութեան կողմէն հրաման ղրկուած է Պրուսայի դատական Տեսչին՝ հարցաքննութեան ենթարկել Այլալը դաւառակի նախադատ ատենի նախագահ Ալի Էշրէֆ էֆէնտին, որ ամբաստանուած է թէ առանց դատարանի որոշման վճռագրեր (էլամ) կը պատրաստէ, պաշտօնական կնքով կը կնքէ, պատանդներ (ռէհէնէրը) կը լուծէ, իւր միջոցաւ ծախսուած կալուածներէն օրինական տուրք չառնուր և այլ զեղծումներ կը գործէ։

Հոպարթ փաշա և տիկինը մայրաքաղաքս կ'սպասուին այսօր։

Պապական նուիրակ Տ. Բոթէլլի օգտակարութեան համար Հռոդոս կը ղրկին գնաց ուր պիտի անցուցանէ քանի մ'օր։

Տ. Բոթէլլի նախ Իզմիր պիտի հանդիպի։

Թարգէ երկու օր յուսաց ծանուցած էր թէ քանի մը Իմամներ և դիշերապահներ միանալով չեն ուզեր երթալ՝ առանց բաւական սահակ առնելու յանձնել այն տուներու բանալիներն, զորս վարձել կ'ուզեն ձիպալի հրկիզեալը։ Ցիչեալ լրագիրն այսօր կը ծանուցանէ թէ այդ լուրն հրկիզեալոց ցանձնաժողովոյ ուշադրութիւնը դրաւած լինելով, Իմամներէն մին՝ Իպրահիմ էֆէնտի ոստիկանութեան յանձնուեր է օրինաց տրամադրութիւնն ի գործ դրուելու համար։

Շոգենաւային էյէ ընկերութիւնը Մէրսինէն ոնուն նոր շոգենաւ մը դներ է Սուրիոյ երթեւեկութեան յատկացը-[illegible] ռային կարգի 62 ուղեւոր և երկրորդ ու երրորդ կարգի 300 ուղեւոր փոխադրել։

Իտալական հիւպատոս Պ. Սիմոնիտէթիի արձակուրդով Թուրին ուղեւորեցաւ։

Տիարդէքիրի կուսակալն կողմէ ներքին գործոց նախարարութեան ուղեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Նասիպին քաղաքին և Մարտինի միջև գտնուող բոլոր պաշտօրայք ծածկուեր են մարախներով, որոց ջնջման համար աղդու միջոցներ ձեռք կ'առնուին։

Թէրծիմանը Հաքէքէրն կ'ըսէ թէ Դատարդիւղի հակահրդեհական շարժման առթիւ ամբաստանեալ անձնց դատը պաշտպանող փաստաբաններէն Յովհաննէս Մարգարեան էֆէնտիի Ոճրադատ Ատենի առջեւ ցոյց տուած օրէնգիտութիւնն ընդհանուր գնահատման արժանացեր է։

Բամազանի առթիւ կառավարական պաշտօնատարաց և զինուորականաց մէկ մէկ ամսական տալու հրամայեալ պաշտօնատան մէջ պատրաստութիւնք կը տեսնուին։

Մայրաքաղաքիս հելլէնական հիւպատոսարանի Քոմսդներէն երկուքն՝ Թրիանտաֆիլօս և Սբիրօ, որք Սբիրօ անուն Քէֆալոնիացին ընդ հսկողութեամբ Անթէնք տարած ժամանակին թոյլ տուած էին որ փախչի և ապա իրենք ձերբակալուած էին իրենց կարգին, իտալական շոգենաւով Պիրէն ղրկուեցան շղթայակապ։ Ատենց դատաստանը պիտի տեսնուի Անթէնքի մէջ։

«Սոսիէթէ ժէնէրալ» Պանքայի գանձապետ Պ. Եաքօֆի Հաֆման, 37 մարեայ, Հրէա մը, երէկ առաւօտ իւր պաշտօնատեղին երթալով երբ կը պատրաստուէր գրամարկղը բանալ, կախուած ճաղ ինկաւ մեռաւ։

Երէկ առաւօտ Թիւնէլի պաշտօնեայք Դալաթիա լիմնոր կառքն ըստ սովորութեան մարդած ժամանակին ճիչ մը լսելով, խուզարկեցին տեսան որ նորածին մանուկ մը թողուած էր նստարանի մը ներքեւ։ Առին յանձնեցին զայն կայսրանապետին որ բաւական շուարեցաւ։ Ի սկզբան և ի վերջոյ ՍէնՊիեռաւի վանքը տարաւ յանձնեց մանուկը։

Շուկայի Պորսում խանին մէջ խոհարարութիւն ընող մարդ մը իւր ընտանեաց հետ սեղան նստած տաեն յանկարծամահ եղաւ երէկ։

Նոյնպէս Սամսթիոյ Այա Մինա եկեղեցւոյ աւագ քահանայ Տ. Միխայէլ եկեղեցական պարտուութիւնն աւարտելէ յետոյ յանկարծամահ եղաւ իւր խուցին մէջ։

Կիպրոսի կողմերը բաւական ատենէ ի վեր ասպատակութիւն ընող Դանը Հասան անուն աւազակապետն այս օրերս ձերբակալուեր է։

Վերջին շաբաթներս սաստիկ ողողումներ տեղի ունեցեր են ի Թեսաղիա։ Վէլէսթինօն ի Թարսալա հեղեղն աւերեր է երկաթուղւոյ գիծն, 3 քիլոմէթր երկայնութեամբ տեղ։ Ֆօէնէ դեսի ջուրերը կ'սպառնային այս տարի եւս մեծ վնաս հասցուցեալ Լարիսայի ստորին թաղերուն, եթէ տեղատարափն անձրեւները մէկ օր եւս չարունակէին։

Թիրնօվա քաղաքն աղատեր է, յիշեալ գետի վրայ դտնուած հին կամուրջի մը կործանմամբ որ այս կերպով տեղ տուեր է ջուրերուն։ այդ կողմերը քառասունի չափ գաշտային տուներ միայն կործաներ են։ Զօրս ամբողջովին ազդուեր է և քաղաքին ու երկաթուղւոյ կայարանին միջեւ յարաբերութիւնք խզուեր են մէկ օր, բարեբաղդաբար թէ՛ անդ և թէ՛ Լարիսայի մէջ այնքան մեծ վնասներ չեն հասեր, չնորհիւ տեղական կառավարութեան ջանից, որոյ կ'օժանդակեին ընակիչք։

Հեռագրական վերջին լրոց համեմատ, ուղղմունք և անձրեւները դադրեր են վերջին օրերս։

Էյուպէթ կըսէ թէ Բէյռուլ փաշա՝ որոյ Կարնոյ մէջ մեռնիլը ծանուցած էր, ապրելիս չէ, այլ Ֆիւրսա ցեղէ է եւ Սիւլէյմանիէ Պէյերու հին ցեղէ մը սերած։ այդ ցեղի մարդիկ քանի մը տարի առաջ ապըստամբած էին Իրաքի իշխանութեանց դէմ եւ ի վերջոյ զինու զօրութեամբ խոնարհած։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՐԱՆՈՅՇ

(ՎԷՊ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱԲԻ)

Տէր Ե Հր-Պոբոլէն

Ց. ՋԷՆՁԻՐՃԵԱՆ

Կը ծախուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով, Բերա, Պ. Ուայսի գրատուն, [illegible] Պօղոս և Յակոբ Աղաներու խանութները։

Գին 20 դահեկան արծաթ։

ՏԵԼԵԳՐԱՄՆԵՐ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 24 Երեկոյ

Գերմանիոյ Կայսրը կարգուեցաւ Ֆրանկֆորտի Գերագոյն Դատարանի Նախագահ։

Ֆրանսական Ազգային Ժողովոյ Նախագահ ընտրուեցաւ Ֆրէսինէ։

Ֆրանսական Ազգային Ժողովոյ Ներքին Գործոց Նախարարն ընտրուեցաւ Ֆալիէր

տիպողութիւն և կարեւորութիւն ունի, այն պատճառաւ որ, գլխաւորապէս անոր գործադրութենէն կախում պիտի ունենայ Ազգային Պատրիարքարանի տնտեսական վիճակին բարւոքումն և Պատրիարքարանի վերակազմութեան գործն։

Մնանք որդիական յարգանօք
ի Դիմաց Եկեղեցական Ցանձնաժողովոյ
Վ. Ադենարեան Ադենաբեա
Կ. ՍԸՎԱՃԵԱՆ Ց. ՆՈՒՐԵԱՆ

ԵԼՄՏԱՅՈՑ

1885–86 ՏԱՐՈՒՈՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿԻ

ՀԱՍՈՒԹՔ

	Ընթացիկ 1884-85	դրամ 1885-86
Ազգային Կեդր. տուրք	120,000	179,000
Գաւառկն. Մուրաթայ	95,000	95,000
Թաղային Քանչէլէր	30,000	30,000
Առուծախի վիպագիր	90,000	75,000
Նշանագրեան. հասոյթ	25,000	25,000
Պակադր. հրամանի	18,000	18,000
Դատական հասոյթ	2,000	3,000
Դիւանական »	8,000	8,000
Դրօշմաթուղթ	1,500	1,500
Զանազան հասոյթ	3,500	3,500
	393,000	438,000

ԾԱԽՔ

	Ընթացիկ 1884-85	դրամ 1885-86
Պատրիարքական թոշակ	50,000	60,000
Պաշտօնէութեան »	130,000	130,000
Նպաստի ամսական	8,400	8,400
Գրական պիտոյք	3,500	6,500
Թղթատար և հեռագիր	6,000	8,000
Լոդրց. բաժանորդագին	2,500	2,500
Տպագրութիւնք	7,000	7,000
Ազգ. ժողովոյ ծախսուց և ասպագրութեան	12,000	18,000
Ցարարերութեան ծախք	10,000	15,000
Նպաստ կարօտելոց	3,000	3,000
Նշանաւորի խաչ և տուփ	3,000	3,000
Կարասի և նորոգութիւն	3,000	3,000
Փայտ և ածուխ, սուրճ և շաքար	6,000	6,000
Հանդերձգին. բարապանաց և սենեկապանաց	4,000	4,000
Մախք մանուք	3,000	3,000
Մախք պատահական (Ա. մեն. Ս. Պատրիարք Հօր տրամադր. ներքեւ	1,600	11,600
Գաւառկն. այցելուաց և հովուութեանց (Կրօն. Ծող. տրամադ. ներքեւ)	. . . . .	22,500
	45,000	
Դատարակութեան. պիւռոյց (Ռամ. Խորհր. դպ. տրամադր. ներքեւ)	. . . . .	22,500
Պատրիարքական գահակալութեան հմ. (փոխառութեամբ հայթայթելի)		54,000
Հին պարտուց	45,000	
	393,000	438,000

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

ՀԱՅ ԳՈՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ ՑԱՄԵՐԻԿԱ

ՀԱՅԵՔ Ի ՆԻՒ ՃԷՐՋԻ

ՃԷՐՋԻ-ՍԻՖԻ, 4 մայիս

Բարոյական և Նիւթական վիճակ —Ճէրջի-Սիֆիի, Վէսթ Հոպքնի, Փաթերսընի և Հոպքնի Հայք.— Նոր ընկերութեան մը ծնունդն.—Լուսոյ և խաւարի պայքար —Աշխարհաքաղաքացի երիտասարդը։

Նիւ-Ճէրջիի Հայոց բարոյական վիճակն տխուր երեւոյթ մ'ունենալով ցաւալի տեսարան մը կրնայ պարզել ականատեսի մը աչաց։ իրենց ազգ ու սիրոյք մոռացող դասալիքներ նշանաւոր տեղ մը կը բռնեն եւրիտասարդութեան մէջ։ Սոքա կ'ուրանան Հայու զաւակ ըլլալնէն՝ անոյշ ազգի մը բեկորները չի կարծուելու համար, կը դերձեն իրենց խոստումն ու երդում՝ օտարանալու մէջ լաւ ապագայ մ'ու սիրալիր ընդունելութիւն մը գտնելու յուսով։ Սոքա հաւատարիմ գալով իրենց կոչման, կը ճգնին մոռցնել տալ Հայուն իր ազգն ու կը լրծոնն։ կամին Ամերիկացիի դիմակով ծածկել «Հայաստանցւոյն» դիմակն ու սիրտ։ Ազգի, հայրենիքի և կրօնից գաղափարներն տիրապետներէ ու ազէտներէ հնարուած խաբէութիւններ կարծելով կը յանդգնին նաեւ քարոզել հայ խմբին թէ «Մարդս աշխարհիս մէջ պարտի միայն հանդիստ փնտռել, հարստութիւն գտնել, ուտել, ըմպել ու ուրախ ըլլալ։»

Նիւ-Ճէրջիի Հայք թէեւ սակաւաթիւ՝ սակայն կրնան մեր աչաց առջեւ ներկայել բարիշնական տեսակ մը նոր խառնակուութիւն յորում խառնիճաղանճ կարծիքներ ու թիւր համոզումներ իրարու դէմ կը մաքառին մէկդիմէկ տասլալելու համար։ մէկը ազգ կը պոռայ առանց գիտնալու իւր փափաքածին ճշմարիտ նշանակութիւնը։ միւս մը աւետարան ի ձեռին երկինք կը վազէ առանց իւր գաւանութիւնը որոշ սկզբան մը վրայ հիմնելու։ ուրիշ մը ոչ մէն կընդունի ոչ միւսը։ կը կռուի երկուքին դէմ անհետաց ցնելու համար զանոնք։ կէս գիտուն մը, առանց գիտնալու իւր պաշտպանածը, ճանապարհ մը չի կրնար ընտրել և ապուշ կը դառնայ։ իսկ ճշմարիտ կրօնասէրն ու ազգասէրը իրենց տարի ցաւէն թերեւս Ղովտի կնկան պէս ապի արձան դառնան օր մը։

Ազգատութիւնը պզտի դեր մը չի խաղար Հայոց մէջ։ թշուառութիւնը իւր լաւագոյն նշանակութեամբ՝ անխորտակած է բոլորի գուռներն։ Ոմանք իրենց վիճակն աքօղեալ կը պահեն տակաւին։ Իւր չահէն ու գործէն զոհ մէկը դժուարին է դառնալ նահանգիս մէջ։ մեծաքսի գործարանք՝ որոց կապուած է Հայուն ճակատագիր՝ օրէ օր կը նուազցուենն իրենց ուսած չաթիանոցներ։ կը կողոպտեն գործաւորը ու կը շարշարեն հայ աշխատաւորը։ Ընտանիքի հայրեր իրենց զաւակաց պիտոյքն հոգալ կարենալու համար սիրելի ամուսինին յաշխատութիւն կը հրաւիրեն, գործարան կը կոչեն։ Երիտասարդը իւր չարչարանաց վերջ տալու համար գիշերն ալ գործել յանձն կ'առնու ու ձեռքը չի նոյնար։ . . .։

Տասնեւհինգ տարիներ առաջ 18–20 տարիք չաթաթիանոց ոչ աշխատաւորի քորտինքը կը վարձատրէ եղեր, և կ'երեւի թէ այն առեններն Ամերիկան «իւզ ու մեղր բղխող երկիր» անունն առած է։ իսկ այժմ գործաւորութեան վարկը կոտրած ըլլալով 3–4 տարիներ նոյն աշխատութիւնը կը փոխարինեն առանց ապրուստի գներուն վրայ մեծ փոփոխութիւն մը ըլլալու։ Նոյն մեղրի տարիներուն մէջ զաւակաց հայր մը իւր միակ աշխատութեամբ՝ կրնայ եղեր երջանկացնել իր ընտանիքն ու նոցա ապագան ապահովել։ իսկ ներկայիս մէջ նորա քրտինք հաղիւ կրնան կտոր մը չոր հաց գտնել ճարի սեղանին վրայ։ Եթէ Հայը նոր աշխարհի իւղը ու մեղրը վայելած ատեն իրաւունք ունէր զոհ ըլլալու իւր վիճակէն, նոյնչափ ալ իրաւացի է այժմ ողբալ ներկայ կացութիւնը որ քիչ վտանգ չի սպառնար գալիքին։

Եթէ անցելոյն մէջ ոմանք «իւզ ու մեղր բղխող» երկիր անուանեցին նոր աշխարհը նիւթականի մասին անոր ընծայած դիւրութիւններուն համար, մեք աւելի տխրութեամբ կրնանք «գառնութեան աշխարհ» անուանել զայն որ թշուառութիւն կը նիւթէ հայ գաղթականին համար, և որուն չափազանց զովեստներ կը շռայլեն պարզամիտ անձեր։

* *

«Վէսթ (Հոպքն) Ռիվըր» կը հոսի հիւսիսէ հարաւ, բաժնելով իրարմէ Նիւ Եորք ու Նիւ Ճէրջի նահանգներն։ այն գետոյ երկու եզերաց վրայ կանգնած կան շատ մը քաղաքներ և գիւղաքաղաքներ։ Ճէրջի-Սիթի չնուած է նոյն գետոյն ափերուն կողմն ճիշդ Նիւ-Եորքի (քաղաք) առջեւ 10 րոպէի չափ հեռաւորութեամբ։ կարճ նաւարկութիւն մը բաւական է երկու քաղաքներն միացնելու համար, ինչպէս առկախեալ երկաթի կամուրջն կը կցէ իրարու Նիւ-Եորք ու Պրուքլին։ Այն երեք մեծ քաղաքաց մերձաւորութիւնը ժողովրդական բարոյական, մասաւորական եւ առեւտրական վիճակներն նոյն հաւասարութեան մէջ դրած է։

Հայք այն քաղաքիս մէջ իրենց բնակութիւնը հաստատած են գետեղէն կիսով ժամու չափ հեռու Ճէրջի Սիթիի բարձունքը մեծաքսի գործարանի մը մօտ, ուր կը գործեն խմբովին 2–3–4 տղայ չաթաթիանոց մը ստանալով։ աւելորդ է հարցնել թէ այս պզտի գումարն ի՞նչպէս կրնայ բաւականանալ առօրեայ ծախուց, վասն զի այն հարցման պատասխանն չատ պարզ գալով չկարօտիր բացատրութեանց ու երկարութեան։ Ճէրջի քաղաքի Հայոց թիւը 50 է աւելի կը հաշուի 5 ընտանիքներով մէկտեղ։ ինչպէս որ Ուսմբը Ֆարբերդցի Հայոց համար կեդրոն մ'է եղած, նոյնպէս ալ հոս Տիգրանակերտցւոց լաւագոյն կայարանն է դարձած։ Կ. Պոլսեցիք, Ռոստոմեցիք, Թրբախսս Մարաշցի եւ Ամասիացիներ հայ խմբի մէկ երկրորդ մասը հաղիւ կրնան կազմել։

Միայնակ Նահանգաց մէջ թէեւաս Ճէրջի է միակ քաղաքն որ դատարկաշրջիկ հայ գործաւորներ չունի իր մէջ, և այս կրնայ վերագրուիլ յիշեալ մեծաքսի գործարանին ընծայած դիւրութիւններուն, որու դուռներ բաց կը մնան միշտ ածան գործող աշխատաւորին առջեւ։ Հայք հացու փոր (*) գործողներ գալով կրցած են անդ պատսպարուիլ ու պատառ մը հաց ձեռք ձգելու համար գործ մը ունենալ։ թէեւ այս ապագայ մը չի պատրաստեր գործողին, այսու ամենայնիւ ներկային մէջ անսուաղութիւն չի սպառնար անոր։

Փաղաքիս հայ հասարարութիւնը կը բաղկանայ Լուսաւորչական և Աւետարանականներէ։ այս վերջինք ջերմ կրօնասէր գալով «Ֆըրսթ Փրեսպիթէրիեն Չըրչ» անուն եկեղեցի մը կը յաճախեն ատառուածային պաշտամանց ներկայ գտնուելու եւ անոր իրենց աղօթքն բառնալու համար յոտս յաւիտենականին։ Մաղթենք որ նոյն եկեղեցին սոցա ազգային զգացումներն ալ չվիաներ իրենց հետ։ Լուսաւորչական Հայք աղօթատեղի մը կամ հովիւ մը չունին ոչ հոս եւ ոչ ուրիշ որ եւ իցէ քաղաքի մէջ։

Հայք ծանօթ չեն տեղւոյս ժողովրդեան իւր զատ մի ազգ։ մեր ու մեր հայրենեաց անուն անծանօթ կը մնայ տակաւին, քիչեր կը ճանչեն Հայն ու գիտեն քիչ չատ անոր պատմական անցեալն։

Տաճկաստան եղած միջոցիս կը լսէի թէ Միացեալ Նահանգաց ամէն կողմերն գաւառիարշրիկներն, ստահակներն ու փողոցականներն անվիջապէս ձերբակալուելով բանտ կը դրկուին, եւ թէ ոստիկանք փողոցներուն մէջ անկարգութիւն ընող մէկը ազատ չեն թողուր։ Եւ իրօք երջանկութեան աշխարհ մը կարծեցի Միացեալ Նահանգներն։ Երբ առաջին անգամ Նիւ Եորք մտայ, նոյն կարգադրութիւններն գտնել կը յուսայի։ չարժումներս անգամ կը ջանայի Ամերիկացւոյն նմանցնել՝ փոլիսէնի ուշադրութիւնը չի գրաւելուհ՝համար, Զարմանքս մեծ եղաւ արդարեւ, երբ տեսայ դատարարշրիկներու խումբեր ու ստահակներու եռամներ որք ազատ կը շրջէին ամէն կողմ։ փոլիսէնը զայնս գիտելէ զատ բան մը չէր ըներ . . . նոյնը զտայ Ճէրջի-Սիթիի մէջ, Լոնկայլընտ, Պրուքլին, Հոպքն եւ այլ շատ մը քաղաքաց մէջ։

Թող տակաւին կարծեն Կարդ մը դիւրահաւատ անձեր թէ Միացեալ Նահանգաց քաղաքները թափուր են սրիկաներէ եւ թէ կարելի չէ գտնել մէն մի փողոցի անկիւն անուղղայ անձանց խումբեր որոց առջեւէն դիւրութեամբ անցնիլն իսկ դժուար է։

— Վէսթ Հոպքն չնուած կայ նոյն բարձանց վրայ ուր կեցած է Ճէրջի-Սիթի։ Սոյն գիւղաքաղաք չատ մերձ ըլլալով մեզ, տեղւոյն Հայք միշտ յարաբերութիւն ունեցած են Ճէրջի-Սիթիի Հայոցս հետ։ Ասոնք կը գործեն նմանապէս մեծաքսի գործարանաց մէջ և ունին նոյն վիճակն ու կացութիւն, ինչ որ ունին տեղւոյս Հայք։ 3–4 տարի չէ սոցա թիւը որոց վրայ գրելու արժանի բան մը չեմ գտներ։

— Փաթէրսըն Ամերիկայի Լիոնն է։ հոս են մեծաքսի՝ վերաբերեալ գործարանաց չատերն։ ամէն քայլափոխի առջեւ ժապաւէն ու սեղուս արտադրող գործարաններ գիւրին է գտնել, միով բանիւ, բոլոր քաղաքը մեծաքսի հետ զբաղած է, ի բաց առեալ քանի մը հարիւր երկաթագործներ, որք ոստայնանկութեան վերաբերեալ երկաթի գործիներ շինող գործարանաց մէջ կ'աշխատին։

Փաթէրսընի Հայք սակաւաթիւ են, նմանապէս 2–3 ի չափ։ ասոնք անդհոգացուցիչ գործ մ'ունենալով ուրիշ վայրեր կը խորհին երթալ անդ իրենց ճակատագիրն ու բաղդը փնտռելուհ՝համար։ Այս Նոր-Լիոնը 10 մղոնի չափ հեռի գալով մեզմէ, լսս չենք կրցած տեղեկանալ նոյն տեղւոյն մի քանի անձանց վրայ որք իրենց թղթակցութիւնն իսկ խզած են բոլոր Ամերիկայի Հայերէն։

— Հոպքընն «Վէսթ Ռիվըր»ի ափանց վրայ կառուցեալ է Ճէրջի քաղաքի մօտ, ուր գտնուած մի քանի մեծաքսի գործարանք երբեմն չատ մը Հայեր դիպած էին իրենց չուրջ, որոնցմէ միոյն անանկանալով փակուիլն քանի մը ամիսներ առաջ պատճառեցաւ անոնց ցրուելուն։ վերջերս նոյն գործարանի վերակսին ի գործ, մի քանիներ հրաւիրեց իւր մօտ ուր պիտի հաստատեն իրենց բնակութիւնը քիչ ատենէն։

Նոր ընկերութիւն մ'ալ կազմուեցաւ։ մաղթենք երկար կեանք ու յաջողութիւն։ Երբ ընկերութեան մը ծնունդն կուգամք աւետել, չենք կրնար մոռնալ անցելոյն միութիւններն որոց կեանք փայլակի մը լուսոն պէս շուտով վերջացան։ անցելոյն սա տխուր յիշատակն կասկածներ կը յարուցանէ մեր մէջ, զորս գործօն երիտասարդաց խմբին գովելի ձեռնարկն տեսնելով կ'աշխատիմք ցրել։

Նորածին ընկերութիւնս մինչեւ ցայսօր ունեցած է 10ի չափ գումարումներ «Ֆըրսթ Փրիսպիթէրիէն Չըրչ» եկեղեցւոյն մի սրահին մէջ, ուր երդուած են կրօնական երդեր, արտասանուած են աղօթքներ ու քարոզներ։ Ընկերութիւնս ցարդ կը գումարուէր կրօնական պատճառներով, սակայն երեկի աղօթքն վերջ խորհեր են նոր ձեւ տալ ընկերութեան, նոր անդամներ հրաւիրել, ազգային երգեր ալ երգել կրօնականներուն հետ, և ի յառաջադիմութիւն ընկերութեան ձեռնհաս անձանց ձեռնտուութիւնը խնդրել։

Սոյն Հայկական ընկերութիւնն ունի 15–20ի չափ անդամներ, որոցմէ քանիները չատ անգամ աղօթքներ ըրած են և հրաւէր կարգացած են անդամից որ իրենց աջակցութիւնը չի խնայեն ամէն կերպով ընկերութեան պատուն և յարգը բարձրացնելու համար։ Ընկերութեան հիմնադիրներն կարծուած մի քանի երիտասարդներ անցեալ շաբթու խնդրեցին Հայ-Լուսաւորչականէ մը որ յառաջիկայ կիրակի (մայիս 10) առեւնասօսէ իրենց ազգային նիւթի մը վրայ։ սասնը մեծաքեան նոր ձեւ մը տալու հոգն ստանձնած ըլլալով ամէն կերպով կ'աշխատին նոր անդամներ աւելցնելու։

Կը լսեմք թէ երեկի գումարման՝ նոյն եւկեղեցւոյ անդամներէն Պ. Ճէբէլ անուն մի անձ ներկայ ըլլալով իւր ընտանեօք հանդերձ քաջալերած է Հայոց ձեռնարկը իւր խնդակցութիւնն ու ուրախութիւնը յայտնելով։ խոստացած է նաեւ ոչ միայն ինքն Հայկական միութեան որ կրօնական, միանգամայն ազգային մի գործ է։ Պատուելի Ս. Անդրեասն է դիմաց հայ խմբին չնորհակալութիւն ու երախտագիտութիւն յայտնած է յիշեալ մարդասէր Ամերիկացւոյն։

Յառաջիկայ կիրակի ապագայն երգեր պիտի երգուին ու ազգային նիւթի մը վրայ առնեախօսութիւն պիտի ըլլայ երիտասարդի մը կողմէ։

Տայր երկինք որ սոյն միութիւնս՝ որ Ճէրջի Սիթիի մէջ անդրանիկն ըլլալու պատիւը կը վայելէ՝ չարժանանար Պրուքլինի ընկերութեան բաղդն։ . . .։

* *

Անցեալ ամսոյ վերջերը վճիռ դիշեր մը բարեկամ անձի մը տունն այցելել փութացեր քիչ մը ցուրտ կար։ լուսինը կատարեալ լուսաւորած էր ճանապարհս։ զուարճալի ու կարճ ճամբորդութիւն մ'ընելէ վերջ բարեկամս դուռը բախեցի։ երբ ներս մտայ հոն բազմութիւն մը ողջունել հարկադրեցայ, որոց տեսերն անծանօթ էին ինձ։ մեր բարեւի ձայներ բուռն վիճաբանութեան մը աղաղակներուն մէջ անլսելի եղան։ վիճաբանը, ենթադրութիւններ ու կարծիքներ իրարու կը յաջորդէին, բարձրաձայն խօսողներ ականջ կը տայթեցնէին։ լուսոյ ու խաւարի պայքար մ'էր այս։ ազգասէրի ու ազգուրացի կռիւ մ'էր պատահածը, կռիւ մը որ ստէպ կը յուզէ վիճաբանից մտքեր։

Ցեան հինգ ամեայ վայելչադէմ երիտասարդ մը դիտեցի խաւարեալներու կուսակցութեան մէջ, օրուն չաղգասիրական ծայրահեղ խօսքեր ուշադրութիւնս գրաւեցին։ Այս յուսի կրթութեան մ'առած ըլլալով չէր սպասած սիրել իւր ազգն, լեզուն ու որորանը։ Նորա նշանաբաններն էին հանգիստ ու հարստութիւն փնտռելը «Բոլոր աշխարհ մարդուս հայրենիքն է, կ'ըսէր, Աստուած խարութիւն մը չի գրաւ երկիրներու մէջ, Հայաստանի մէջ ծնած ըլլալը փառք մը չեմ սեպեր ինձ, և ոչ կը պարծիմ Հայ ծնած ըլլալուս համար։ Զէ թէ կեանքս ու արիւնս այլ քրտանցս մի կաթիլն իսկ չեմ պարտիր ծնողքանս երկրին . . . եղն. եղն.» ազգասիրացը անարդիներ կը կարդար հայրենասէրի գլխին։ Պատգամներ կ'որոտար հայ լեզուին ու կրօնին դէմ, կը խրատէր նաեւ իւր հակառակորդներն որ զգուշանան հայրենեաց եռեւէն վազելէ, որպէս զի քանկուն վնասելու հարկէն գիւրութեամբ ազատին։

Երբ օտարուհիներու հետ ամուսնացող երիտասարդաց վրայ խօսք բացուեցաւ, հայ աշխարհաքաղաքացին չկրցաւ զսպելինքզինքն ի պաշտպանութիւն խաւարեալ կուսակցութեան յանդգնութեամբ կը ճառէր, ֆանհիմնացած ապացոյցներով կ'ուզէր հաստատել թէ «Օտարուհիներու հետ ամուսնանալն ոչ յանցանք մ'է, ոչ տխրմելիք մը եւ ոչ մեղք...» Ոչ որ կարողացաւ ուզղել սորա թիւր կարծիքն։ «Եթէ հարստութեամբ օժտեալ հայ Օրիորդ մը ինձ ի կնութիւն առնէր, կըսէր, լաւագոյն կը սեպեմ մեռնիլ քան ընդունիլ զայն, վասն զի . . . Հայուհւոյ մը հետ ապրիլն վայրենի անասնոյ մը հետ կենցաղելէն չատ աւելի դառն է ինձ համար . . .» Ուսնդրիւրը կը մեկնէին ազգուրացի խօսքեր մտիկ չընելու համար։

Գիշերը կը յառաջանար արդէն, ժամացոյցին սլաքը շրջանակներ կը բոլորէր անդադար։ հանդիսականք պարտնն իւր խօսքերուն գտած պաղ ընդունելութիւնը տեսնելով «Ուէլ, ներեցէք, ձանձրացուցի զձեզ» ըսաւ և «Կուա նայթ» մը մաղթելով հեռացաւ գնոց տխուր հեռք մը ձգելով իւր ետեւ։

Հանդիսականք անխորհուրդ ազգուրաց մը ու ազէտ աշխարհաքաղաքացի մը անուանեցին զպարտն Ֆ. . . որ իւր տեսակին մէջ առաջնակարգ տեղ մը բռնէր։

ՀԱՅԿԱԿ ԷԿԻՆԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

ՊԱՒԻԵՐԱՅԻ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պաւիերայի Լուդովիկ թագաւորը մեկուսացեալ կեանքը կը սիրէ և տարուան մեծ մասը Միւնիխէն հեռու կ'անցընէ։ Իւր բազմաթիւ ամրոցներուն մէջ կը նախընտրէ Հոգենչվանկաու և Լինտերհոֆ ամրոցները։ Առաջինն Ալպեանց Շվոպ լեռներու, իսկ վերջինն Պաւիերական Ալպեանց մէջ կ'ելնայ։ Երկու ամրոցները շրջապատուած են գեղջկական գեղեցիկ տեսարաններով։ Լուդովիկի թագաւորը մասնաւոր կերպով կը սիրէ Շվանկաու ամրոցն, ուստի կնոյ կ'սկսի իւր գեղջկական գիւղացւոյ մը խիստ անպաճոյճ սրճարանն, որոյ կահ կարասիքը շինուած են ամենասովորական փայտէ եւ արդէն հինցած են։ սրճարանի մի անկիւնը կախուած է Տիրամոր մեծ պատկերն, որ առջեւ գիշեր ցերեկ կը վառի կանթեղ մը։ Սրճարանի այցելուք և յաճախորդք հասարակ գիւղացիներ են։ Սրճարանապետն անձամբ կը պատրաստէ թագաւորի ընթրիքն, որ ընդհանրապէս կը բաղկանայ գառնապէնէն կարի, սերբ եւ բաժակ մը հռենոսեան կարմիր գինիէ։ Ընթրիքի ժամանակ կը խօսի սրճարանապետի հետ, որ հետ արդէն բաւական մտերմական յարաբերութիւն հաստատած է, կամ լռին կը նստի։ Թագաւորին ուզեկից թիկնապահն իրաւունք չունի այս խօսակցութեանց մասնակցելու։ Պատահած է երբեմն որ թագաւորն անդ կը մնայ գիշերն։ այն ատեն փոքրիկ սենեակի մը մէջ գիւղական անկողնակալի մը վրայ հասարակ անկողնի մը կը պատրաստեն նորա համար, ուր կ'անցունէ գիշերն։

ԽՈՐԱՄԱՆԿ ՇՈՒՆ ՄԸ

Մեր Ուսմբրի թղթակիցը կը գրէ մեզ։ Նաւամատոյցի մը վրայ մէկ քանի տղայք խաղալու միջոցին յանկարծ մին ծովը կ'ինկայ։ Տղայոց աղաղակներն օգնութեան կը հասցնեն բաւական թիւով ժողովուրդ, բայց ոչ ոք կը համարձակէր ծովը նետուիլ։ Այս միջոցին շունն մը կ'երեւնայ որ տղայոց եւ մարդոց քաջալերութիւններէն հրապուրուելով կը նետուի ջուրը եւ կը փրկէ տղան մահու ճիրաններէն։ Այս պատմութիւնն ընող լրագրին իրաւամբ կ'ըսէ թէ ասի տարօրինակ բան մը չէ, զի շատ անգամ ազնիւ շուներ բազում թանկագին կեանքեր ազատած են։ Այս անասունի տարօրինակութիւնը հետագայ տողերէն պիտի հասկցուի, կ'ըսէ լրագիրը, և կը պատմէ թէ իրենց ընկերը ծովէն ազատելու իրրեւ վարձատրութիւն, մօտակայ կարկանդակավաճառի մը խանութը կը տանին եւ պատուական շաքարեղէններով կը կերակրեն շունը և այս վերջինը գոհ սրտով կը մեկնի կ'երթայ։ Այս արկածի հետեւեալ օրն երբ մի և նոյն տղայք մի և նոյն նաւամատոյցին վերայ դարձեալ զբօսնելով զբաղած էին, իրենց ընկերը փրկող շունը վազելով կուգայ տղայոց քով և կ'սկսի ուրախութեան շարժումներ ընել, որուն կը պատասխանեն տղայք գգուելով, սիրելով և շոյելով կենդանին, առանց սակայն կարկանդակ հրամցնելու նորա։ Կենդանին գոհ չի մնար այս անգամ տեսած ընդունելութենէն. ուստի առիթ մը գտնելով նաւամատոյցին եզերքին ամենէն մօտ տղուն քով երթալով զգալի կերպով մը կը հրէ տղան և ծովը կը նետէ, ապա ինքն ալ ջուրն իջնելով կ'ազատէ տղան եւ վազելով կ'երթայ կարկանդակավաճառին խանութին առջեւ կը կանգնի, որպէս զի տղայք գան և վարձատրեն զինքը։ բայց ի զո՞ւր

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՈՑ Զ. ՅՈՒՑԱԿ

ՊՈՒՐԱՀԱՆԴԻՍԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

Գումար նախորդ ցուցակաց Օսմ. ոսկի 653 1/2

Մէկ մէկ օսմանեան ոսկի նուիրած են, Վսեմ. Տէրաք։

Հասան բաշա, Պ. տը Բատօվից, Կոմս Քօէլլը, Պ. տը Ուրիզմ, Մերզա Ճէվատ խան, Նէշիպ բաշա, Ապրօ էֆ. Սարգս Յովհաննէս էֆ. Փորթուգալեան Միքայէլ էֆ. Սէֆերեան Նշան էֆ., Ստեփան բաշա Ալանեան, Թրնկլը Եավէր բաշա, Տիւսաբ պէյ, Պ. Օնու, Պ. տը Լօնժրվիլ, Պ. Բէյնրտի, Տիգրան էֆ. Եուսուֆեան, Գաբրիէլ էֆ. Նուրատունկեան, Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեան, Տօք. Իսկէնտէր պէյ, Տօք. Արիսթիտի պէյ, Ղալիպ պէյ, Ռէֆիֆ պէյ, Սաատուլլահ բաշազատէ Աւսոֆ պէյ, Սաատուլլահ բաշազատէ Լուսա պէյ, Ահմէտ բաշազատէ Մուստաֆա պէյ։

Մեծապատիւ Տէրաք։

Աբիսողոմ Զօրայեան, Աբրահամ Քիւրքճեան, Աֆթանա Թէլլի օղլու, Ալիքսան Սագայեան, Սլուէր Քիւն, Ահմէտ պէյ, Ամար, Անտոն Ալիքեան, Անտոն Ադասեան, Անտոն Նալանիքեան, Անտոն Ունճեան, Անտոն Սաղրեան, Ապրահամ Պէնզոնեան, Ասլան, Ավրամ Մէտինօ, Ավրամ Շանթօֆ, Արթին Գասպարեան (հանգուցեալ), Արթին Գարամեան, Աւետիսեան Եղբարք, Աւետիս Թընկըրեան, Աւետիս Պասմաճեան, Աւետիս Պարտիզպանեան, Աւետիս Պէշիրեան, Աւետիս Քէչհեաեան, Աւետիս Քօլօբեան, Բալըքա, Բասքալ Սեսլաւ, Բարսեղ Ղազարոսեան, Բարսեղ Սիւզմէեան, Բեթրաք Խաչերեան, Բօլ Հասան։

Գումար եօթն հարիւր տասնուկէս ոսկի օսմանեան։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՐՑԱՓՆՆՈՒԹԻՒՆՔ

ԵՒ ՀԱՆԴԷՍՔ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

ՄԱՔՐՈՒՀԵԱՆ ԵՐԿՈԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՊԼՆԻԹԹՇԵ

Յաւելս 3 Բէ. Կրօնագիտութիւն, Սուրբ Գրոց պատմութիւն, և Ազգ. պատմութիւն։

Յաւելս 4 Գէ. Թուաբանութիւն ընդհանուր, Երկրաչափութիւն Դ. կարգ մանչերու։

Յաւելս 5 Դէ. Հայերէն ընդհանուր։

Յաւելս 6 Եէ. Աշխարհագրութիւն, Պատմութիւն Ընդհ. ազգաց և Մասնաւորութեան Հայոց, Դիցաբանութիւն Դ. կարգ մանչերու և Դ. կարգ աղջկանց։

Յաւելս 7 Ոէ. Գաղղիերէն և Թուրքերէն։

Յաւելս 8 Շէ. 2–4 Մարմնամարզ, 4–5 Անգղիերէն Դ. կարգ մանչերու։

Գեղագրութիւնք, Գծագրութիւնք և Զեռագրած ի տես։

Քննութիւնքն կ'սկսին առաւօտեան ժամը 2ին ըստ Թրքաց և կը տեւեն մինչ 10՝ միչտ 5–7 ընդմիջմամբ։

Յունիս 16 Կիրակի օրն Վարժարանի սրահին մէջ պիտի կատարի երկսեռ ուսանողաց Մրցանակաբաշխութեան հանդէսն ի ժամ 6 1/2

ԿՐԻԿՈՊԻՐ ԳԱՐԵՁՈՒՐ

Ով չանչեր Աղաս-Լուսինի և նաեւ Ֆրանսայի մէջ Սթրազպուրգի ԿՐԻԿՈՊԻՐ ԵՒ ԸՆԿ. վաճառատան մեծահռչակ եւ առողջարար գարեջուրն։

Հակառակ գերմանական մրցման, որ օր քան զօր աւելի բուռն կը լինի, Կրիկպէրի գարեջուրն ոչ միայն պահած է իւր դիրքն, բայց եւս քան զեւս չահած է հասարակութեան ընդունելութիւնը։ Պատրաստութիւնեւ վաճառումն երթալով աւելցած են, ի մեծ չահ Շամպանեի գարի արտադրողաց, որ մեծ քանակութեամբ կը գործածուի այս գարեջրին պատրաստութեան մէջ։

Այսքան բարեբաստ և աւելցնենք, այսքան հոյլեռնասիրական յաջողութեան մ'առջեւ, տխուր է մեզ իմանալ թէ դեռ վերջերս Թուլուզի փողոցաց մէջ պատերուն փակցուած յայտարարութիւնք դերմանական խարդախեալ գարեջուր կ'անուանէին ԿՐԻԿՊԻՐ ԳԱՐԵՁՈՒՐԸ։

Սոյն օրինակ միջոցներով չէ որ պիտի պահպանուին Ֆրանսայի եւ Ալզասի մէջեւ մտերմական կամ նոյն իսկ պարզ առեւտրական յարաբերութիւնք։ Արդէն տասնուութամիս առաջ երկու անձինք բանտարկուեան և տուգանաց դատապարտուեցան Մարսիլիոյ դատարանաց կողմէ՝ զրպարտած լինելով ԿՐԻԿՊԻՐ ԵՒ ԸՆԿ. ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ։

Այդ առողջարար և կազդուրիչ Գարեջուրը կը գտնուի ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԻ ԳԱՐԵՁՐԱՐԱՆՈՒՆԸ, Բերայի մեծ փողոց, Ռուսիոյ դեսպանատան դիմաց։

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Ճէնուտը ճէնապը միւիլ քեռանէ մուայենաթը իչուն միւպայեասը միւնագատատա օլտուղը էվվէլճէ իլան գըլլընան լահմին չէրայիթի մուգարըրէսի իլէ պէհէր գըլյէլի ճէտիտի պէշ ղրուշ օն սէքիզ փարայա թալիպլի էօհտէսինէ օլու

պ հազիրանը բումինին պէշինճի չարչինպէհ կիւնի գարարը գամիսի վիրիկէճէկինտէն իթայա թալիպ օլանարքն լէվազիմաթը ումումիկէ տայրէսինէ կէլմէկէրի իլան օլունուր։

30 մայիս 1301

1—3

ԷՎԳՈՍԾԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ

Տօքսան տօղուզ սէնէի մանկէսի նիհայէթինէ գատսը մահկիլ օլուպ հէնուզ Փիրուսթ օլունմայան վէ նրսիքնուտան ագալ պուլուլնան հիսէլլը ագարտիքն նրսիքը նագատն վէ նրսիքը տիկէրի պէրվէհէր իրատը մէսարիմի Փիրուսթի մուգիդէգասը ի. բատէի ալիկէտէն պուլունմուշ օլմաղլա պէր մուճիալը էմր ու իրատէի ալիկէ նրսիքը նագատն վէ նրսիքը տիկէրի խագինէի էվվէլճէ Հիւսայուն հէնուզ թէվֆիկէ օլունմայան սուրէթի վէ սէրկի վէ գուբօն վէ սայիրէ իլէ պէրվէճէհը իրատը մէսարիֆի թէվկիֆէ օլունմագ իւզրէ պէհէր կիւն էվկաֆը Հիւմայուն վարիտատը ումումիկէ իտարէսի մահալլէլի չիւպէսինէ միւզայէտէլերի իֆրատ օլունմագատա թէվկիֆ օլանքիրը մանիլուպ Լիոն մուսայէնէ օլան 4 հէֆթա միւտուէթ իլանընան 2ինճի հէֆթասը օլան իչուն 301 սէնէսի մայիսընին 27ինճի

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
307 միլիոն ֆրանք

ԼԱՆՒԵՈՐՔ

Ապահովագրեալը միայն տէր են երաշխաւորեալ դրամագլխոյն և ընկերութեան ընթացքը չահերու.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ
ՏՆՕՐԷՆ
Ա. Հ. ՄՔԼՃՅԱՆ
ԳՐԱՈՒՇՆԵԱԿ ԿԱԼԱԹԱ, ՀԱԼԱՃԵԱՆ ԽԱՆ

· 31 վէ 43 · 3775·—Ինձիր գարիկէսինտէ Քէյ իչի սօգաղընտա պէրմուճիմը Թէմէսիւք 11149 մէթրօ մուգատէմա չսյիր վէ էլեէվմ արսանըն 7 հիսէտէն 1 հիսէսի։

· 31 · 1666 ·— Իւսքիւտարտա Խէվմէ Հիւսնիյէ խաթուն մահալլէսինտէ Պէյօիլը իսկէլէ մէյտանընտա Թէքրպիէն 18 մէթրօ վէ չէհրի 110 զրչ քիրալը ախչալ 1 պալ պէրպէր տիւքքեանը կէտիրիլիր 6 հիսէտէն 1 հիսէսի։

(1) Ճիւղէլերի պաչարընտաքի հիզատա պուլունան բագդամար՝ մահիլաթրն նիւմէրօլարընը, իրինճի հիզատաքիլեր՝ գէյմէթը մուխամմէնէլերի, վէ իւչիւնճու հիզատաքիլեր՝ պէտէլը միւզայէտէլերինի պիլտիրմէքտէ տիրլեր։

ԼՈՖԹԸՆ ԵՒ ՉԻՄՆԻԼ
ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԵԱՑ
ՓԻՒՐԹԶԻ ԳԱԲՈՒՍԸ, ՂԱԼԱԹԻԱ

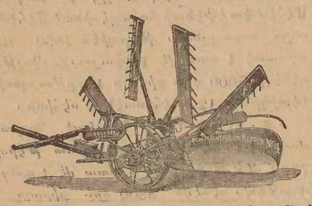

«ՕՐԻԱՆ» Մականուանեալ հնձող մեքենայն երկու ձիով կը քաշուի և կը կրնէ 500 օխա։

ԳԻՆ՝ 35 ՕՍՄ· ՈՍԿԻ Է

Մեքենային կատարելագործութիւնը և բաշխաւորեալ է։ Գնողին երբ դոհ չիլնի, կրնայ ետ առնուլ իւր ստակն։
502

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ

«ԲՈՒԿԻ կապային, երկաթախառն, կաղդուրիչ հանքաջուրերն են միակ ամենազդու դարման ընդդէմ պոմոֆոք և ալբաց հիւանդութեանց։ Կը ներգործեն՝ կանոնաւորելով այն մեծ պաշտօնները որք Մարսողութեան գլխաւոր գործողութիւնը կը կազմեն։

Բրօֆ· ԹՐՈՒՍՕ»

POUGUES

ԲՈՒԿԻ կալցիաքային, երկաթախառն, կաղդուրիչ և ախորժաբեր Ջուրերն իրենց մասնաւոր բաղադրութեան կը պարտին իրենց յաջողութիւնն եւ առանձնաշնորհեալ ջրոց մէջ դասակարգութիւնը։ Այս Ջուրերն, յոյժ հաճոյա, կը պարունակեն իւրաքանչիւր 5 կրամ աղ մի լիտրի համար։ Այդ աղերուն մէջ ամենէն առատներն են խարոնաթ որ ըստ խարոնաթ որ մանէզի, որով ամբողջովին կը տարբերին Ֆրանսայի միւս կալցիաքային աղբիւրներէն՝ որք մասնաւորապէս սոդայի և բոդասի պիքարպոնաթ աղէր կը պարունակեն։

Այդ հանքաջուրեր կը ներգործեն մանաւանդ ստամոքսի ալիքը տանող փողին վրայ՝ որ թեթեւ մը գրգռեն, չէզոքացնելով միանգամայն թթուն որ կրնայ զատել հիւթն, եւ միզական ու ծնդական գործարանաց վրայ, որոց ակարացեալ ոյժերը կը վերանորոգեն։

Անոնց գործածութեամբ, մարսողական գործողութիւնը կը դերծանի այն ամէն կասեցիչ որք կ'արգելուին զինքն թէ ստամոքսին և թէ յաղեաց մէջ։

Այս առաջին արդիւնքը բնականաբար յառաջ կը բերէ գործարանաց կարգաւորումն, որովհետեւ դիենց ոյժերն հանեմատական են մարսողական գործարանաց մէջ կատարուող վերանորոգիչ աշխատութեան։ Ագէկ կը հետեւի թէ ընդհատական ջերմերէ յառաջ եկած գրգռութիւնք և արեան նոսրութիւնք հիմնովին կը բուժին ԲՈՒԿԻ հանքաջուրերով, մանաւանդ որ անոնց բուժիչ գործողութիւնն նոր տարր մը կ'առնու նոյն գործոնի ազդեցին, զոր տարրերն կը պարունակեն։

ԲՈՒԿԻ հանքաջուրերը կը ծախուին, ՁԻՕՎԱՆԻ ԱԼԻԲԻՈՆՏԻ ԸՆԿ. գործակալութիւնը, Դէպրան Տէլը-Սօրա, Բերա, Մեծ փողոց։
510 ՊԱԼԻՍ

ՔԻԻՆԱՐ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒԹ

Ոչ ոք ոփոք տանի մ'ուզեսա կը բաքին Լէյէբու�էն և Մէլքէրլէրէանէ դէջէ.

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Օբանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ադլաս	3,000	Մորքաքօ	2,500
Ալբերթ	3,000	Ֆանիթ	2,500
Գոդֆրա	4,600	Բանֆիա	5,000
Պալպէք	2,500	Բալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	4,200	Մերվիա	7,800
Սկիֆանիա	5,000	Սիդիա	4,600
Քաղանիա	4,700	Պարաիսա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմերտա	2,500	Սիրան	3,000
Կալիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէսար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Քէսար չոգենաւը, նաւապետ Ուայթ սատ հասաւ և իմնոյ Լիվրբուլ դուրեարի Զմիւռնիոյ ճանթով։

Սորագրեալն պատասխանութիւն ունի ուղեւորներ և վաճառք ընդունիլ Նիւ-Եորք, Պոսթրնի, կամ Ամերիկայի և Գանատայի ուրիշ և ուրէ հասանելագոյն համար։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ
Գործակալ
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա
511

ԲԱՐԲԱՑԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լէյէբուլ, Մէլքէրլէրէանէ և Օրէսայէ դէջ
կանոնաւորապէս բանող
ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թանոյ	Նաւապետք
Ալա Սոֆիա	3,000	Պէքքա
Աբարատ	2,500	Ռամզը
Ադրատիա	2,500	Քրուչչանք
Լաքանիա	2,500	Ուիլքս
Մասէտոնիա	3,500	Մարշ
Ռումելիա	2,800	Ֆոթրրոթիլ

Բլանֆէր չոգենաւը ամսոյս 30ին Լիվրբուլէն ասա կ'ուղասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱՐԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
513 Գործակալք

ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒԹ
Ընդ դէմ Աէրլիս, Կ. Պոլսոյ և Օրէսայէ
ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ՈՐԴԻՒՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Ալպանիա	2,000	Լէբանոն	4,500
Անգլէր	3,000	Մարէնկո	4.300
Աբկո	1,300	Մարատին	2,500
Պասսանիա	3,500	Մէրը	2,000
Պորտինիա	2,200	Նէրօ	2,000
Պրամէ	2,000	Օթէլլո	5,000
Գէլլոս	2,600	Օշլանտա	3,000
Գալիբաս	2,500	Օրտանդ	4,500
Գամէօ	2,400	Օրդոս	2,000
Գաբօ	2,000	Բասիքիք	4,200
Գօսմ	2,700	Բաղէրմա	3,200
Տիտա	2,500	Բաղէր	4,700
Տօմինա	1,800	Փիդօ	2,800
Էրաքս	2,600	Բիալթա	4,400
Էրնադ	2,600	Բրինալտա	3,200
Ֆալքան	800	Բօլյէ	3,000
Ֆիտա	1,700	Բօսնիա	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Բօմէօ	3·500
Կոլիլէօ	5,500	Պալէրնա	4,000
Կիրգանա	2,200	Պարգիս	2,000
Կոզա	1,800	Պիկվիա	2,000
Կրօսնա	2,200	Պօրէնդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրա	2,000	Թ. Ուիլսն	3,000
Հիասկօ	3,000	Թիկեր	1,300
Հիւմպերդ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ձիսս	2,300	Քանդօ	3,600
Ղէրս	2,000	Եէտտա	3,600
Ղօմիս	2,200	Զէպրա	1,000
Լէս	2,000	Զէրս	140

Պորտինիա չոգենաւը, նաւապետ Սգէնտիմ, ամսոյս 26ին Հարէն մեկնած է, 9միւռնիա հանդիպելով։ Պոլիս դալու և անկից Օտէսա երթալու համար։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԻՏԷՐԻՈՒ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւսէֆ խան Ղալաթիա
514

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ
Ն. ԲԱՌԻ ԵՒ ԸՆԿ.
Մարսիլիայէ և Բօմբէյ դէջեա կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ չոգենաւն է Լա Վէլլէրէ, որ Յունիս 3ին Մարսիլիայէն և Յունիս 10ին Պորսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ չոգենաւն է Լա Մեսէ, որ պիտի մեկնի Յունիս 13ին, շաբաթ, երեկոյեան ժամ 5ին։

Ուղղեալ և արտ ուղեւորութիւն

Նաւագնացքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈՓԼԻ ԲԸՊՈՒԼ
516 Մուհանէ փողոց, Թիւ 141

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լէյէբուլ և Մէլքէրլէանէ դէջա բանող ընթացք

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Քանոքուս	4200	Օսարիս	3000
Ֆէրրա	4000	Նէրթիս	3000
Օսմանլի	4000	Ռեբա	3000
Սէսոսթրիս	3250	Աղրանդէք	4700
Թիպա	3250	Լօդիս	800
Մակասրա	3250	Օլիտա	800
Մարիօթիս	3250	Սէսիլ	700

Օսարիս չոգենաւը, նաւապետ Բօլ, ամսոյս 5ին Լիվրբուլէն ասա կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Աղրանդէք չոգենաւը, նաւապետ Լաքէրէդ, Սամսունէն վերադարձաւ և իմնոյ պիտի ուղեւորի Լիվրբուլ։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈՒ և ԸՆԿ.
Մէյտանլըք փողոց, Պոլիս
Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ
ՁԻՕՄՊ ՄՈՍ և ԸՆԿ
31, Ճէյմս Սգրիդ, Լիվրբուլ
Ադրանատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՒՑ

ՅԱՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒԹ
Ոչ կանոնաւորապէս կը բանին Լէյէբուլ և Աէրլէյ դէջ.

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Ամերիկան	2500	Ֆալմութեան	3700
Ամստրատամ	2500	Ֆլամինկան	3700
Անտալուզիան	2500	Ֆլամինկան	3700
Ամերիկան	2500	Իպսիքրան	5500
Ամապիան	3700	Իպսիքրան	5500
Պալարիան	6000	Իսդրան	5500
Պուլկարիան	6000	Լէսպիան	2200
Քասթէլեան	800	Լիկուրգան	2500
Սպրինկեան	2000	Լիսպոն	800
Տուրոյ	700	Օքսթոյ	700
Էմիրէզն	3700	Բէրսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէնսիան	3700	Վիրճինեան	6800

Այդ չոգենաւը, նաւապետ Լաուրանսն ամսոյս 18ին ասա կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐԴ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլէթ խան, Ղալաթիա.
Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէտ, Էվանսն և ընկ. Լիվրբուլ
Գործակալներնին։
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լափոնդէն.
Ճիմիրլը ար, Պ. Պ. Քարվէր Եղբարք
Ալէքսանդրիա, Ի. Լ. Վահնան և ընկ.
Մալտա, Ա. Քասիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիլօլ և ընկ.
512

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ըստ բանի յաճախորդաց կերեւի թէ խանութպանք ոմանք անպայել սովորութիւն ըրած են իրենց վաճառատունը Մինասեան Ամերիկեանվաճառատան ճիւղը կոչել յաճախորդ չահելու նպատակաւ, երբ չգիտցողներու կարծեն իրենց հարցուի Ամերիկայի վաճառատան ուր լինելը։ Վասն որոյ առ ի զգուշութիւն Ս. Մ. Մինասեան և ընկերք պատիւ կը համարին ծանուցանել արդ՝ հաստատութեան թէ Ամերիկեան վաճառատունը, որ հաստատուած է 1852ին, բարձր չէնք մի է եւ կը գտնուի ի Ղալաթիա Բէրշէմսէք Փաղարի մօտ Եէնի ճամի կոչուած մկիթի դռներէն մէյդն կից, եւ թէ յաղուր ի Ղալաթիա ի Բերա և կամ Պոլսոյ կողմը ճիշդ չունի։

ՄԱԶԻ ՆԵԿ

Լաւագոյն տեսակը կը ծախուի Ս. Մ. Մինասեան եւ ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Բէրշէմսէք բաղարի մօտ Եէնի ճամի դրան կից։

Վերոյիշեալ ներկի գործածութեան եղանակը շատ դիւրին, արդիւնքը վայրկենական ու խիստ զոհացուցիչ եւ գոյնը մշնայուն ու բոլորովին բնական է։ Գնողները կը վկայեն թէ ուրիշ ներկերու անմաքրութենէն ու ոմանց իսկ դարշելի հոտէն ձանձրացած ըլլալով, սկսած են գործածել այս ներկը որով չատ զոհ եղած ու նեղութենէ ազատած են, ուստի ոչ մէկ ներկ ասոր պատուականութեանը կը հասնուրի։ Ներկի կարողութիւն ունեցողները թող հաճին փորձել։ Կը ներկէ սեւ կամ շագանդոյն, մարքը չաղտոտներ ու վնասակար նիւթ չը պարունակեր։

ՏԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԻՆԵՐ
ՊՂՆՁԷ, ՁՈՒԼԱՆՈՑ ԵՒ ԾԵԾՈՒԱԾ ԵՐԿԱԹԷ
ՊԱՐՏԷԶԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ
32 Մահմուտկէ փողոց, և
24 Բէրշէմսէք բաղար Ղալաթիա

ԴԱՆԱԼ ԵՒ ԵՐԿԱԹԵՂԷՆ ԱՆՈՐ ԳՈՐԾԻՔ

ՀԷՆՐԻԿ ԼԱՆԺ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵՔՔԵՆԱՅՆԵՐ
ԱՏԱՂՁԱԳՈՐԾԻ
ԵՒ
ՇԻՆՈՒԹԵՆ Վ ԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԻՆԵՐ
509

ԴԱՆԱԼ ԵՒ ԵՐԿԱԹԵՂԷՆ ԱՆՈՐ ԳՈՐԾԻՔ

ՆՈՐՏՏԱՑԶԷ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
ԱԳԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԻՀԱՄՊՈՒՐԿ

Ցիշեալ ընկերութիւնն հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ տուներ, կարասիներ, խանութներ և ապրանքներ յոյժ շահաւէտ պայմաններով, միջնորդութեամբ իւր ընդհանուր գործակալութեան

ՇԻՆՏԼԻՐ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ԳԱԲՈՒ, ՃԷԼԱԼ ՊԷՑ ԽԱՆ
505

DENTALINE
ՏԱՆԹԱԼԻՆ
ՔԻՄԻԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒԹՈՐ Ս. ՔԱՆԵԱՑԻ
Ի ՍՍՕՅԻ

Տանջալու ցաւերուն դէմ յաջողութիւն

Կ'արգելու ակռայից ինաստաբեր որքիւնն, ընդդադարութենէ (սէրրէ-Ֆր) յառաջ եկած փտումն այն տարբեր անճանց քով որոց ակռայները կը խախտին և կ'կիսան · կը զօրացնէ, կը մաքրէ և կը զովացնէ բերանը, ախորժաբերոյ հոտ մը կուտայ շունչին եւ կը հեռացնէ ակռայի եւ բերնի ո եւ է հիւանդութիւն։

Շիշին գինն է 15 զրշ · արծաթ

ԱԿՌԱՑԻ ՓՈՇԻ

Կաղդուրիչ եւ խնկահոտ տուռնիկներէ շինուած, կը մաքրէ եւ կը ճերմկցնէ ակռայներն առանց անոնց վնասը եղծանելու, կը զօրացնէ ակռայերն, փայլ կուտայ անոնց, կ'ամրացնէ ուռէ հոտ, և շունչը թարմ ու անուշահոտ կ'ընէ։

Գործածութիւն. Թեթեւապէս թրջել ակռայի խոզանակ մը, քիչ մը թաղմել փոշիին մէջ, անով շփել ակռաներն, յետոյ բերանը լուալ ՏԱՆԹԱԼԻՆՈՎ խառնուած ջրով։

ՏՈՒՓԻՆ ԳԻՆՆ Է 10 ՂՐՇ· ԱՐԾԱԹ

Թուրքիոյ համար միակ ներկայացուցիչ
Ր. Ս. ՁԼՐՎԱԹԻ
Քէօչէ-Օղլու խան Թիւ 6-7
Ղալաթիոյ
Մեծ Մաքսատան դիմաց
Կը ծախուի դեղատուր դեղավաճառաց և վաճառապրդաց քով։
503

ՍԷՅՏԷԼ ԵՒ ՆԱՈՒՄԱՆ
ՏՐԷԶՏԱ [ՍԱՔՍՈՆԻԱ]

Եւրոպոյ մէջ կարի մեքենայ շինող ամենամեծ գործարանն։

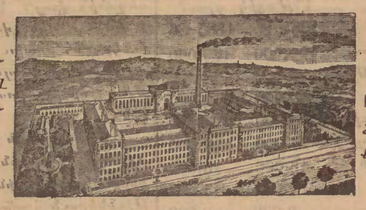

Գործարանատէրք «Օրլէանը Սաքսոնիոյ Դրէզդէն» կոչուած հրաշակաւոր ձեռքի մեքենային։

ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ընտանեաց համար ձեռքով և ոտքով բանող մեքենայք։

ՆԱՈՒՄԱՆ մեքենայն B

Մոտիթներու և դերձակներու համար մեքենայք։

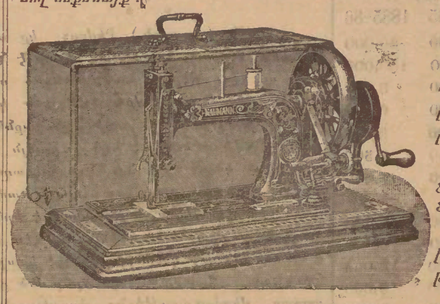

Այս մեքենային իւր թևին տակ այնչիկ տեղ մ'ունի, ինչպէս նաև ամեն տեսակ կարերու հնարաւոր գործիքներ, և շատ դիւրութեամբ լաւ։

ՕՂԱԿ

չինելու համար մասնաւոր գործիք մը։

Այդ մեքենային համար աշխարհս ամեն կողմ արտօնութիւն առնուած է։

Ծանօթ. — Այդ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆը չտեսած՝ կարի մեքենայ մի՛ գնէք։

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՆՇԱՆՆ

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՆՇԱՆՆ

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԾԻՐԻ ԿՈՒՍՈՒՑՈՒԻ

Ընտանեաց համար օգտակի գործիք դրշ· 75
Դերձակաց » » » » 125

Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ համար գործակալ և մեքանոցապետ
ԷՄ· Ժ· ՄԷՐՃԱՆՈՅՖ
Կ· Պոլիս, Հաճօղլը խան, Թիւ 47

Ամեն տեսակէն 1500 մեքենայ միշտ պատրաստ կը գտնուին։
508

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԿԱՐԱՍԵԱՑ
587, Մեծ Փողոց Բերայի, ի Թէրքէ, մկիթին դիմաց, 587

Պ. Տիմիթրիա Սիթաթի, տէր վերոյգրեալ Մթերանոցին, պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան և իւր բաղաթիս յաճախորդաց թէ իւր վաճառատան մէջ կը գտնուին մեծ քանակութեամբ ամենազեղեցիկ և կատարելագոյն հաստատուն կարասիներ, ինչպէս Հայելատոր դարձեր, Ճաշարան և սրճի սեղաններ, Ամէն տեսակ լուսատուներ (լամպա), Զանազան յեներով սրճարաններ, Հանգստարան ընկերներ, եւ, եւ։

Այս ամեն կարասիներն ի վաճառ հանուած են

ԶԱՔԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Վաճառատունս նոյնպէս յոյժ ժամանակ գներով ամեն տեսակ կարասիներ կը չինէ յանձնարարակաւ։
506

ԳՈՒԻՆ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
ՌԷԼԻԷՆՍ

Ծովային ապահովագրութիւն։ Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Գ. Ժ. Վ. Ուիլթալ, Եօրկիատիս խան Պահչէ-գարու, Պոլիս· կամ Ղալաթիա, Ալէքսիատի խան Թիւ 15։
507

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ
ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՋԷՔՄԷՃԷԻ
կսեալ ի 1 Մայիսի (Ն. Տ.) 1885, մինչեւ յետոյ տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՋԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒՄԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

	0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60	62	64	66
	Առաւօտ												Իրիկուն												
	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Կ. Պոլիս	6 47	6 50	7 45	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 47	11 49	12 49	1 49	2 21	2 58	3 27	4 3	4 34	5 40	5 39	6 42	6 32	7 ...	7 30 ...
Գում— գարու	6 28	7 ...	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 ...	12 39	2 ...	2 32	3 9	3 38	4 14	4 45	5 21	5 50	6 23	6 42	7 11	7 41 ...
Եէնի—գարու	...	...	...	7 57	...	8 58	...	...	10 34	10 53	11 32	12 4	1 3	2	2 36	3 13	3 42	4 18	4 49	5 25	5 54	6 28	...	7 15	7 46 ...
Տալտա փաշա	...	...	...	8 ...	...	...	...	...	10 37	10 56	11 35	12 7	1 6	2	7 2	39	...	3 45	...	4 52	...	5 57	6 31	...	7 18	7 49 ...
Սամաթիա	...	...	...	8 6	...	9 4	...	...	10 42	11 1	11 40	12 12	1 11	2	12 2	43	3 49	3 50	4 24	4 57	5 31	6 2	6 36	...	7 23	7 54 ...
Եէնի—գուլէ	6 37	7 10	7 41	8 12	8 33	9 10	9 34	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 14	2	17 2	47	3 24	3 53	4 30	5 ...	5 37	6 5	6 39	6 52	7 26	7 59 ...
Պագրիճիւզ	6 48	7 23	8 ...	8 24	...	9 22	...	...	10 58	...	11 58	...	...	...	2 29	...	3 36	...	4 42	...	5 49	...	...	7 6	...	8 10 ...
Ա. Մեհէքեան	...	7 33	8 14	8 34	...	9 32	...	...	11 8	...	12 9	...	...	...	2 39	...	3 46	...	4 52	...	5 59	...	...	7 18	...	...
Քիւչիւք Զէք	...	...	8 25	...	...	...	...	...	...	...	12 18	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	7 27	...	...

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՋԷՔՄԷՃԷԻՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒՄԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23		25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	65	1	67
	Առաւօտ												Իրիկուն												
	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Քիւչիւք Զէք	...	6 34	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1 40	...	...	...	...	...	...	...	6 38	...	...
Ա. Մեհէքեան	...	6 44	...	7 45	...	8 44	...	9 38	...	...	11 20	...	...	...	1 51	...	2 58	...	4 4	...	5 11	...	6 27	6 51	...
Պագրիճիւզ	6 ...	6 55	7 24	7 57	...	8 55	...	9 49	...	...	11 31	...	...	...	2 3	...	3 9	...	4 15	...	5 22	...	6 83	7 5	...
Եէնի—գուլէ	6 43	7 8	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 42	11 42	11 44	...	1 45	1 44	2 16	2 52	3 22	3 58	4 20	5 5	5 36	6 12	6 53	7 26	7 58 ...
Սամաթիա	6 47	7 12	7 41	8 15	8 42	9 13	9 41	...	10 16	11 16	11 48	...	1 49	1 48	2 20	2 56	3 26	4 2	4 33	5 9	5 40	...	6 57	...	8 2 ...
Տալտա փաշա	6 22	7 47	7 4	...	8 47	...	9 46	...	10 21	11 21	11 53	...	1 24	1 53	2 25	3	2 3	31	4 7	4 38	5 14	...	7 2	...	8 7 ...
Եէնի—գարու	6 25	7 20	7 49	8 21	8 50	9 19	9 49	...	10 24	11 24	11 56	...	1 27	1 56	2 28	3	5 3	34	4 10	4 41	5 17	5 46	...	7 5	...	8 10 ...
Գում— գարու	6 30	7 25	7 54	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 1	...	1 32	2 1	2 33	3	10 3	39	4 15	4 46	5 22	5 51	6 22	7 10	7 40 ...
Կ. Պոլիս	6 39	7 34	8 ...	8 35	9 4	9 33	10 3	10 20	10 38	11 38	12 10	...	1 41	2 10	2 42	3	19 3	48	4 24	4 55	5 31	6 ...	6 31	7 20	7 50 ...

Փոքր ծրարներն անթիւր կ'ընդունու

Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 424 ՇԱԲԱԹ 1 ՅՈՒՆԻՍ 1885 (Ն. Տ.) 13 ՅՈՒՆԻՍ 1885 30 ՇԱՊԱՆ 1302

40 ՓԱՐԱ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դրանուցման տարի՝ մէկ անգամի համար 3 գուրուշ։ Երկու անգամի համար 2 գուրուշ է։ Աւելի անդամներու համար զատ զատ. կարգութիւն կայայ։

Ձրագրոյս վերարեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԹՈՒՂԱՐԿԱՏՈՒՆ՝ Ղալաթիա, Նորատունկեան խան։

Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէին՝

خانده نورادونكيان ده طلعه ده بليه

غزته سى اداره سنه

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY, Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դուրսը՝ Համար Ջորեկան գրեկան տարեկան 200
» » Վեցամսեայ » » 100
» » Եռամսեայ » » 50
Գաւառաց համար և տեղափոխութիւն Յունարի սկսեալ տարով » 240
Գաւառաց համար և տեղափոխութիւն Վեցամսեայ տարով » » 120
Օտար երկիրներ Տարեկան Ցարտք 56
» » Վեցամսեայ » 28

Դուրս զրկուած լրագրաց համար. Ծախքը Տիրոջնութեան վրայ է։

Խմբագրութեան զրկուած «Ա Ենամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր։

Ծանուցմունք կընդունուին
ԻՍԴԵՐՆ ԷՖԷՆՍԻ
գործակալութեան ձեռամբ, Քարաքէոյ, Տէյիրմէն խան։

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՈՒՐԲԱԹ 31 ՄԱՅԻՍ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՀԷՐԵԱԿԱՆ ՑՈՑՑԵՐՆ Ի ԴԱՏԸՐԻՒՂ

Դատարգիւղի հակահրէական ծանուցեալ դէպքերուն նկատմամբ եղեռնագատ Ատենին առած վճիռը պատիւ կը բերէ իւր արդարասիրութեան և ողջմտութեան։ Ընթերցողը լրագրոյս հինգշաբթի աւուր թուով տեսան Դատարանին այս նշանաւոր վճիռը։ Բնական էր հետաքրքրութեամբ հետեւիլ այնպիսի խնդրոյ մը քննութեան, որ ապրիլ ամսոյ առաջին երկու շաբաթներուն մէջ մանաւանդ, անօրինակ յուզմամբ մը յուզեց ու վրդովեց բոլոր Մայրաքաղաքն, և Եւրոպոյ լրագրաց ևս ծանուցուեցաւ հեռագրերով՝ ու թղթակցութեամբ, իբրեւ երեւելի նշան մը թէ «հակահրէական» կոչուած շարժումը գլուխ վերուցած է նա և Վոսփորի ափանց վրայ։ Եթէ ժողովուրդն յուզուեցաւ, ոստիկանութիւնն առաւել ևս յուզուեցաւ, և իւր կարգապահական եռանդեամբ, ձերբակալեց տասնեակ մարդիկ և մինչեւ իսկ ողջայր, որոց սակայն բնաւ յանցանք չունենալուն դիւրաւ համոզուեցաւ Դատարանը։ Բայց ամենէն աւելի ուշադրութիւն գրաւելու արժանի կէտը՝ բոլոր այս գործի մէջ՝ սա՝ է թէ, մինչ ապրիլ 6ի և 7ի դէպքերն հակահրէական շարժման մը կերպարանն ունէին, Հրէից՝ ո՛և է յանցանք ուներնալը չէ կրցած ապացուցուիլ Դատարանին առջեւ, և փաստերուն այս բացակայութենէն և ուրիշ անուղղակի ապացոյցներէ համոզում դոյացուցած է Դատարանը թէ խաչի մը ապականումը Հրէի գործ չէր։ Ճշգրիտ իրողութիւնն, ինչպէս երեւան եկաւ Դատարանին մատուցած քննութիւններէն, սա է։ Ապրիլ 6 շաբաթ օրը, Դատը գիւղի մօտ եղէլ-Տէյիրմէնի Նորաչէն արուարձանին մէջ, յոյն Նպարավաճառ Ստեփան խանութը բացած պահուն կը տեսնէ որ խաչ մը կախուած կայ հոն, ապականութեան մէջ թաթախեալ։ Նպարավաճառը խաչը կը տանի մերձակայ պահականոցն, ուշադրութիւն հրաւիրելու համար այս պղծութեան վրայ։ Առուտուն շատ կանուխ էր, ոստիկանը պառկած էին դեռ, և իրեն կը հրամայեն խաչը թողուլ հոն, ըսելով թէ «տաքը պիտի նային»։ Նպարավաճառը, դժգոհ այս պատասխանէ, կ'երթայ ուրիշ պահականոց մը։ Նոյն միջոցին ճամբուն վրայ բազմաթիւ Յոյներ խաչը տեսնելով Նպարավաճառին ձեռքէ, կը յուզուին, և կը սկսին պոռչտել թէ «Հրէից գործն է»։ Հրեայ մը, արդարեւ, մի քանի օրեր առաջ, եղէլ-Տէյիրմէնի իւր պարտէզի մէջ, դեղձենւոյ մը ներքև խրատուիլակ մը ձեւացուցած էր խաչ։ Դրացիք յուզուած էին, և ոստիկանութիւնը Դուզկունճուք փոխադրելով Հրեայն, մի քանի օրեր ձերբակալելէ յետոյ արձակած էր։ Այս դէպքը տակաւին մոռցուած չլինելով, Յոյներ նպարավաճառին ձեռքը տեսնուած խաչին ապականումն ևս կը վերագրէին Հրեից։

Երկրորդ պահականոցն ուր կը դիմէ նպարավաճառ Սդէփան առաջին պահականոցէն աւելի կարեւոր կը նկատէ գործն, և մինչ այս մինչ այն, աղմուկը մեծնալով, Իւսկիւտարի հրամանատար փաշայն կը հանի յուզման վայրը։ Բէշիկտաշի Զաւուշ ոստիկան մը կը զեկուցնէ թէ նպարավաճառին խանութին վրայ յիշեալ խաչը կախուած էր Էսքի Զաղրացի ոստիկան Զաւուշ մը, զոր մատնանիշ կ'ընէ, և որ կը ձերբակալուի։ Փաշայն, Դատարգիւղի Յունաց եկեղեցւոյն Հոդաբարձու Հաճորուլօ էֆէնտին իմացնելով քննութեան այս ելքը, կը յորդորէ զնա հանդարտեցնել ժողովուրդը։ Հաճորուլօ էֆէնտի կը խօսի ամբոխին, որ կը պոռայ սակայն թէ «Իսլամը այնպէս չեն անարգեր Խաչը։ պէտք է Հրեայք ըրած լինին»։ ուրիշներ ալ կ'աղաղակեն «Զիդօ՝ Սաավրոս» (Կեցցէ՛ Խաչ։) Բայց այս առաջին օր՝ և է բռնութիւնը չեն գործուիր։ Յաջորդ օրը, կիւրակի, Թաթավլայէ, Ղալաթիայէ և ուրիշ տեղերէ զրդռեալ Յոյներ, եղէլ-Տէյիրմէնի և Դատը գիւղի դէպքն իմանալով, հաղարներով կը դիմեն դէպ՝այն կողմ։ Այս ամբոխի մէջէն շատեր հակահրէական աղաղակներ կ'արձակեն, և եղէլ-Տէյիրմէնի հրէական տանց վրայ յարձակելով, քանի մը հարիւր ապակիներ կը կոտրեն։ Ուրեք ուրեք ալ հանդիպող Հրեայները կը դանակոծեն. բայց արիւնհեղութեան դէպք բարեբախտաբար տեղի չունենար բնաւ։ Երբ Հաճորուլօ էֆ. նորէն կը խօսի ամբոխին, խոստանալով թէ յանցաւորք ըստ արժանւոյն պիտի պատժուին, նորէն կը լսուին «Զիդօ՝ Սաավրոս», «Զիդօ՝ Հաճորուլոս» աղաղակներն։ Այս անկարգութիւն կը տեւէ մինչեւ իրիկուն. բայց հետեւեալ երկուշաբթի նշանակելի եղելութիւն տեղի չունենար։

Այս է իրողութիւնը։ Խնդիր է արդ թէ ի՞նչ ընթացք բռնեցին ոստիկանութիւնն և դատական իշխանութիւնք։

Ոստիկանութիւնն ընդ ամենը 68 հոգի կը ձերբակալէ, յորս կան 9 տարեկան տղայէ մը սկսեալ մինչեւ ծերութիւն ամեն հասակէ մարդիկ։ Հարցաքննիչ դատաւորը կը հարցաքննէ, վկայութիւններ կը հաւաքէ, և գործն այն աստիճան ծանր կը նկատէ, որ ամբաստանելոց ո՛չ մին երաշխաւորութեամբ արձակել յանձն կ'առնու։ Հարցաքննիչը 68 ձերբակալելոց 9ը կը նկատէ ոճրագործ, և 59ն հասարակ մարդ, ի զուր բանտի մէջ մնացած են վեց շաբաթներ։ Իննամեայ տղայն ալ որ նոյն միջոցին բանտարկեալ մնացած էր «ոճրագործաց բանտին մէջ», առաջին անգամ դատարանի ներկայանալուն պէս, Ընդհ. դատախազին վերհանձնական առաջարկութեամբ, անմիջապէս արձակուեցաւ։ զի թէպէտ բաղմաթիւ չափահասաք սխալմամբ կրնան բանտարկուիլ, բայց իննամեայ մանուկ մը բնաւ չի կրնար բանտարկուիլ։—«Հակահրէական» դէպքերուն ամենէն տխուր հետեւանքն այս է անշուշտ, և փափաքելի է որ ապագային մէջ մեր հայրենակիցք՝ ինչ ազգէ և կրօնքէ լինին՝ զգուշանան դիւրաւ դրդռուելէ ու յուզուելէ, քանի այս տեսակ դրդռուութիւն կրնայ արտադրել բնաւ չակնկալուած ձախողանքներ ու չարիքներ։

Ի բաց հանելէ յետոյ զանոնք որոց դէմ բնաւ ապացոյց չի կար, Եղեռնագատ Ատենն արդեօք առաւել չարաչարի ապացոյցներ դտած է «ոճրագործ» համարուողներուն դէմ։ —Դժբախտաբար, աստ ևս Հաճորունիչ դատաւորին, Ամբաստանիչ Ատենին և Ընդհանուր դատախազին ծանրածանր ամբաստանութիւնք իրողութեամբք չեն կրցած ապացուցուիլ։ Ոճրագործ համարուած էին ամբոխը դրդողներն և պատուհան կոտրողներք։ Մարդ մը կ'ամբաստանուէր թէ, Հրէի մը տունը մտնելով, անոր թեւէն բռնած դուրս հանած էր, ամբոխին ցոյց տալով և աղաղակելով. «Ահա՛ ձեր մոռոռած Հրեայն։» Եթէ այս եղելութիւն ապացուցուէր, արդարեւ ծանր էր ամբոխն այսպէս գրգռող մարդուն մեղապարտութիւնը։ Բայց Դատարանն ի՞նչ կը գտնէ։ — Հրեայն կը կոչուի ի վկայութիւն, և կը յայտարարէ թէ արդարեւ ինք ծեծ կերաւ, բայց չի կրնար յիշել թէ ո՛յք էին դանակոծողք։ Դալով ամբաստանեալ մարդուն որ իբր թէ զինք ամբոխին ձեռքը մատներ է, նա ո՛չ միայն չբրաւ այսպիսի չարիք մը, այլ եկաւ նոյն օր յատկապէս իւր բարեկամական աշակցութիւն ընծայել իրեն, ապահով տեղ մը փոխադրելու համար զինք։ Ամբաստանեալն ուրեմն ո՛չ թէ պատժոյ այլ վարձատրութեան արժանի մարդ մ'էր։ Դալով ապակի կոտրողներուն, թէև շատ մարդիկ ապակի կոտրած էին, բայց, ինչպէս ըսինք, ձերբակալութիւնք ուշ կատարուած լինելով, ոստիկանք իրրեւ ականատես վկայ չէին կրնար հաստատել թէ այս ինչ և այն ինչ մարդիկն էին ապակի կոտրողք։ 7 անձանց դէմ միայն կրնար այսպիսի ապացոյց մը տրուիլ, և անոնց ալ 2ն անչափահաս էին։

Խնդրոյն այս վիճակին մէջ, բնականապէս Եղեռնագատ Ատենը նախ՝ այն եղրակացութեան եկաւ թէ բնաւ ոճիր չի կար գործուած Դատը գիւղի դէպքին մէջ։ Երբ կը յիշենք թէ քանի մը Հարցաքննիչ դատաւորներ և Ընդհ. դատախազներ մէկեղ գալով տեղւոյն վրայ քննութիւններ կատարելէ յետոյ, Միւսթանթեդ էֆ.ի որոշմամբ՝ ինն «ոճրագործներու» դէմ «մահու պատիժ» պահանջելու չափ ծանր նկատած էր գործը, Դատարանին այս վճիռը մեծ զարմանք կրնայ պատճառել։ Բայց այս զարմանքը ուրախութեան հետ խառն պիտի լինի, ըստ որում Արդարութեան և Ողջմտութեան մէկ դեղեցիկ յաղթանակը կը կացուցանէ միայն։ — Եղեռնագատ Ատենը գործուած անկարգութեանց մէջ յանցանք և կանոնազանցութիւն միայն տեսաւ։ Ցանցաւոր էին ապակի կոտրողներն և ոստիկանութեան ազդարարութեանց չանսալով արգիլեալ վայրէ մը անցնողներն, և զասնք՝ ըստ ծանրութեան պարագայից՝ բամբելով երկու կարգերու, առաջինները, 14 հոգի, մէկ ամիս բանտարկութեան արժանի դատաւ, և որովհետեւ արդէն պէտք եղածէն աւելի կրած էին այսպէս պատիժ մը, անմեղ հռչակեալ 37 անձանց հետ զանոնք ևս արձակեց անմիջապէս։ Եռամսեայ բանտարկութեան արժանի 7 անձանց 2ը անչափահաս լինելով, պատժոյ թեթեւացում վայելելու իրաւամբ, արդէն բաւական պատժուած նկատուեցան, և անոնք ալ արձակեցան։ Եւ վերջապէս, իբրեւ ծանրագոյն յանցաւորներ, 68 հոգիէն միայն 3 հոգի եռամսեայ բանտարկութեան մը միայն արժանի դատեցան, և պարսն 5–6 շաբաթ ևս աբանտ մնալ։ Իսկ կանոնազանցներու դասով, 10 անձանց դէմ ապացուցուած էր թէ աղմուկ (շամաթա) հանած էին, և որովհետեւ մէկ շաբաթէ աւելի բանտի մէջ պառկելու պարտականութիւն չունէին, անոնք ևս արձակեցան։

Սմենն մեծ դատ բարոյական մ'ունի։ «Հակահրէական» դէպքերուն դատաստանէն հանուելիք բարոյականն այն է թէ, անգամ մ'ևս ապացուցուեցաւ որ Հրէից դէմ մղուցեալ շատ մը նախապաշարմունք հիմնաւոր չեն, և ներկայ պարագային մէջ ալ Խաչն ապականողն եղած է ո՛չ թէ Հրեայ մը, այլ՝ ըստ տրուած վկայութեան՝ ոստիկան մը, որ յոյն նպարավաճառին դէմ թշնամական զգացումներ կը տածէր։ Թէեւ Իւսկիւտարի հրամանատար փաշային և Բէշիկտաշցի ոստիկանին այս իմաստով յայտարարութիւնք ուրիշ վկայներով չեն ապացուցեալ տակաւին, բայց յիշեալ Էսքի Զաղրացի ոստիկանը բանտարկեալ կը մնայ, և կը լսենք թէ պիտի պատժուի եթէ ո՛չ դատական եղանակաւ գոնէ վարչական անօրինութեամբ։—Երկրորդ բարդականն ալ որ կրնայ հանուիլ, սա՝ է թէ, երբ ժողովրդեան մէջ յուզում մը տեղի կ'ունենայ, շատ անգամ կրնայ պատահիլ որ բուն յանցաւորք պրծին արդարութեան ձեռքէն և անոնց պատիժը տասնեակ անմեղներ քաշեն։ Ցաւանք թէ այսուհետեւ ո՛չ այդպիսի յուզումնք կը կրկնուին, ո՛չ ալ սոյնպիսի անախորժ հետեւանքներ տեղի կ'ունենան։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Պ. ԿԼԱՏՍԹՈՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՃՌՈՒԿԸ

Նախարարական տագնապը կը շարունակէ Անգլիոյ մէջ։ Մասնաւորապէս Պ. Կլատսթոն գնացեր է Վեհ. Թագուհւոյն մնաւուցանել իւր և ամբողջ Նախարարութեան հրաժարականը։ բայց Թագուհին մինչեւ հիմա չէ ընդունած։ Թէեւ կը ծանուցուի թէ Պահպանողականաց Պետերն որոշած են չքաշուիլ գործոց պատասխանատուութիւնն ստանձնելէ, և հետեւապէս ընդունիլ նախարարական պաշտօնը, բայց անոնց դէպաւոր թերութիւն, Մր՝ Ոսպ., Պահպանողականաց այս միջոցիս յիշեալութիւն անցնելուն հակառակ կարծիք կը յայտնէ։ Ինչպէս կը նշանակէինք մեր հինգշաբթի աւուր Տեսութեամբ, կացութեան դժուարին կէտն այն է որ ազատական Նախարարութիւնը, կարեւոր խնդրոյ մը —Եվմատոյցի— վրայ ինքզինք պարտեալ տեսնելով առաջի Խորհրդարանին, թէ՛ արժանապատուութեան զգացման և թէ՛ սահմանադրական պարտաւորութեան հանգամանքի կը նկատէ վարչութեան գլուխը մնալ մինչ Պահպանողականք, թէեւ յաղթող ելած են կարեւոր քուէարկութենէ մը, չեն կրնար յուսալ թէ գործերը կարող պիտի լինին վարել՝ մինչ Երեսփոխանական ժողովով մը, յորում Ազատականք թուական առաւելութիւն ունին Պահպանողականաց վրայ։ Պահպանողականք յաղթող ելան, զի Եվմատոյցի վրայ քուէարկութեան մէջ շատ մը Ազատականներ՝ դժգոհ լինելով Նախարարութեան ինչ ինչ եղմական առաջարկներէն՝ ձեռնպահ մնացած էին, և զի Իռլանտացիք, ճնշում բանեցնելու համար Նախարարութեան վրայ հոդերանական վարկեան մը մէջ յորում Իռլանտայի խնդիրը վճռական կէտն հասած էր, քուէ տուած էին Պահպանողականաց հետ։ Բայց Պահպանողականք չեն կրնար յուսալ թէ, երբ յիշեալութիւն անցնին իրենք, Իռլանտացիք պիտի շարունակեն միշտ ի նպաստ իրենց քուէ տալ։ Ընդհակառակն, Իռլանտացիք տրամադիր են օրուան Նախարարութեան հակառակ լինել միշտ, որ կուսակցութեան ալ պատկանի այն։ Պահպանողականք չեն կրնար նաեւ յուսալ թէ շատ մը Ազատական Երեսփոխաններ ցմիշտ դասալիք պիտի լինին Կլատսթոնեան բանակէն։ Կը հետեւի թէ արդի Խորհրդարանով ո՛չ Ազատականք կրնան յուսալ երկիրը կառավարել, ո՛չ Պահպանողականք։ Ասկէ ևս կը հետեւի թէ Նախարարական տագնապին ճշմարիտ լուծումը պիտի ընծայեն այնան մէջ կատարելի ընդհանուր ընտրութիւնք մի. այն։ կարծիք մը դոր կը յայտնէինք

— 70 —

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԺԻԻԼ ՎԷՐՆ

ԿՐԱՆԹ ՆԱԻԱՊԵՏԻՆ ՈՐԴԻՔՆ

ԳԼՈՒԽ Դ.

ԹԱՔ ԲԱԿԱՆԷԼԻ ԵՒ ՄԱՔ ՆԱՊՈՆ ՀԱԶԱՐԱՊԵՏԻՆ ԳՐՈՒԸ

Անոի մինչեւ տասնուութ տարի՝ երկուանուն միայն ունիմ յիշելիք, հուշկապարոյ Պաս Նաւապետն եւ գաղթականութեան երկրաչափ Պ. Պարէյեէ, որք չիրցին իրենց նախորդներէն աւելի յաջողիլ, և կը հանիմ 1813 տարին, ուր վերջապէս անցնելու ճանապայ մը գտնուեցաւ Սիսնէյի արեւմտակողմը։ Մաքքարիի կառավարիչն 1813 ին քաջաբար յաջող քալեց այն ճանբէն, եւ Պաթիւրսթ քաղաքն հիմնեցաւ Կասպյա լրանց միւս կողմն։ Այն ժամանակէն սկսեալ, Թրոզպի 1819 ին, Ոքսլի, որ երեք հարիւր մղոն յառաջ գնաց երկրին մէջ, Հոմէլ եւ Հիւն, որոց չուլիգան եղաւ ճշդիւ Թուսիոքոլոգէյ ծովածոցն, ուստի կ'անցնի երուսաղեմ Թերթերոյդ զրգռահեղականն, եւ Սթիւթ հարիւրպետն, որ 1829ին և 1830ին Տարտէզի մէջ, դեղձենւոյ մը ներքև խրատուիլակ մը ձեւացուցած էր խաչ։ Դրացիք յուզուած էին, և ոստիկանութիւնը Դուզկունճուք փոխադրելով Հրեայն, մի քանի օրեր ձերբակալելէ յետոյ արձակած էր։ Այս դէպքը տակաւին մոռցուած չլինելով, Յոյներ նպարավաճառին ձեռքը տեսնուած խաչին ապականումն ևս կը վերագրէին Հրեից։

Երկրորդ պահականոցն ուր կը դիմէ նպարավաճառ Սդէփան առաջին պահականոցէն աւելի կարեւոր կը նկատէ գործն, և մինչ այս մինչ այն, աղմուկը մեծնալով, Իւսկիւտարի հրամանատար փաշայն կը հանի յուզման վայրը։ Բէշիկտաշի Զաւուշ ոստիկան մը կը զեկուցնէ թէ նպարավաճառին խանութին վրայ յիշեալ խաչը կախուած էր Էսքի Զաղրացի ոստիկան Զաւուշ մը, զոր մատնանիշ կ'ընէ, և որ կը ձերբակալուի։ Փաշայն, Դատարգիւղի Յունաց եկեղեցւոյն Հոդաբարձու Հաճորուլօ էֆէնտին իմացնելով քննութեան այս ելքը, կը յորդորէ զնա հանդարտեցնել ժողովուրդը։ Հաճորուլօ էֆէնտի կը խօսի ամբոխին, որ կը պոռայ սակայն թէ «Իսլամը այնպէս չեն անարգեր Խաչը։ պէտք է Հրեայք ըրած լինին»։ ուրիշներ ալ կ'աղաղակեն «Զիդօ՝ Սաավրոս» (Կեցցէ՛ Խաչ։) Բայց այս առաջին օր՝ և է բռնութիւնը չեն գործուիր։ Յաջորդ օրը, կիւրակի, Թաթավլայէ, Ղալաթիայէ և ուրիշ տեղերէ զրդռեալ Յոյներ, եղէլ-Տէյիրմէնի և Դատը գիւղի դէպքն իմանալով, հաղարներով կը դիմեն դէպ՝այն կողմ։ Այս ամբոխի մէջէն շատեր հակահրէական աղաղակներ կ'արձակեն, և եղէլ-Տէյիրմէնի հրէական տանց վրայ յարձակելով, քանի մը հարիւր ապակիներ կը կոտրեն։ Ուրեք ուրեք ալ հանդիպող Հրեայները կը դանակոծեն. բայց արիւնհեղութեան դէպք բարեբախտաբար տեղի չունենար բնաւ։ Երբ Հաճորուլօ էֆ. նորէն կը խօսի ամբոխին, խոստանալով թէ յանցաւորք ըստ արժանւոյն պիտի պատժուին, նորէն կը լսուին «Զիդօ՝ Սաավրոս», «Զիդօ՝ Հաճորուլոս» աղաղակներն։ Այս անկարգութիւն կը տեւէ մինչեւ իրիկուն. բայց հետեւեալ երկուշաբթի նշանակելի եղելութիւն տեղի չունենար։

Այս է իրողութիւնը։ Խնդիր է արդ թէ ի՞նչ ընթացք բռնեցին ոստիկանութիւնն և դատական իշխանութիւնք։

Ոստիկանութիւնն ընդ ամենը 68 հոգի կը ձերբակալէ, յորս կան 9 տարեկան տղայէ մը սկսեալ մինչեւ ծերութիւն ամեն հասակէ մարդիկ։ Հարցաքննիչ դատաւորը կը հարցաքննէ, վկայութիւններ կը հաւաքէ, և գործն այն աստիճան ծանր կը նկատէ, որ ամբաստանելոց ո՛չ մին երաշխաւորութեամբ արձակել յանձն կ'առնու։ Հարցաքննիչը 68 ձերբակալելոց 9ը կը նկատէ ոճրագործ, և 59ն հասարակ մարդ, ի զուր բանտի մէջ մնացած են վեց շաբաթներ։ Իննամեայ տղայն ալ որ նոյն միջոցին բանտարկեալ մնացած էր «ոճրագործաց բանտին մէջ», առաջին անգամ դատարանի ներկայանալուն պէս, Ընդհ. դատախազին վերհանձնական առաջարկութեամբ, անմիջապէս արձակուեցաւ։ զի թէպէտ բաղմաթիւ չափահասաք սխալմամբ կրնան բանտարկուիլ, բայց իննամեայ մանուկ մը բնաւ չի կրնար բանտարկուիլ։—«Հակահրէական» դէպքերուն ամենէն տխուր հետեւանքն այս է անշուշտ, և փափաքելի է որ ապագային մէջ մեր հայրենակիցք՝ ինչ ազգէ և կրօնքէ լինին՝ զգուշանան դիւրաւ դրդռուելէ ու յուզուելէ, քանի այս տեսակ դրդռութիւն կրնայ արտադրել բնաւ չակնկալուած ձախողանքներ ու չարիքներ։

Ի բաց հանելէ յետոյ զանոնք որոց դէմ բնաւ ապացոյց չի կար, Եղեռնագատ Ատենն արդեօք առաւել չարաչարի ապացոյցներ դտած է «ոճրագործ» համարուողներուն դէմ։ —Դժբախտաբար, աստ ևս Հաճորունիչ դատաւորին, Ամբաստանիչ Ատենին և Ընդհանուր դատախազին ծանրածանր ամբաստանութիւնք իրողութեամբք չեն կրցած ապացուցուիլ։ Ոճրագործ համարուած էին ամբոխը դրդողներն և պատուհան կոտրողներք։ Մարդ մը կ'ամբաստանուէր թէ, Հրէի մը տունը մտնելով, անոր թեւէն բռնած դուրս հանած էր, ամբոխին ցոյց տալով և աղաղակելով. «Ահա՛ ձեր մոռոռած Հրեայն։» Եթէ այս եղելութիւն ապացուցուէր, արդարեւ ծանր էր ամբոխն այսպէս գրգռող մարդուն մեղապարտութիւնը։ Բայց Դատարանն ի՞նչ կը գտնէ։ — Հրեայն կը կոչուի ի վկայութիւն, և կը յայտարարէ թէ արդարեւ ինք ծեծ կերաւ, բայց չի կրնար յիշել թէ ո՛յք էին դանակոծողք։ Դալով ամբաստանեալ մարդուն որ իբր թէ զինք ամբոխին ձեռքը մատներ է, նա ո՛չ միայն չբրաւ այսպիսի չարիք մը, այլ եկաւ նոյն օր յատկապէս իւր բարեկամական աշակցութիւն ընծայել իրեն, ապահով տեղ մը փոխադրելու համար զինք։ Ամբաստանեալն ուրեմն ո՛չ թէ պատժոյ այլ վարձատրութեան արժանի մարդ մ'էր։ Դալով ապակի կոտրողներուն, թէև շատ մարդիկ ապակի կոտրած էին, բայց, ինչպէս ըսինք, ձերբակալութիւնք ուշ կատարուած լինելով, ոստիկանք իրրեւ ականատես վկայ չէին կրնար հաստատել թէ այս ինչ և այն ինչ մարդիկն էին ապակի կոտրողք։ 7 անձանց դէմ միայն կրնար այսպիսի ապացոյց մը տրուիլ, և անոնց ալ 2ն անչափահաս էին։

Խնդրոյն այս վիճակին մէջ, բնականապէս Եղեռնագատ Ատենը նախ՝ այն եղրակացութեան եկաւ թէ բնաւ ոճիր չի կար գործուած Դատը գիւղի դէպքին մէջ։ Երբ կը յիշենք թէ քանի մը Հարցաքննիչ դատաւորներ և Ընդհ. դատախազներ մէկեղ գալով տեղւոյն վրայ քննութիւններ կատարելէ յետոյ, Միւսթանթեդ էֆ.ի որոշմամբ՝ ինն «ոճրագործներու» դէմ «մահու պատիժ» պահանջելու չափ ծանր նկատած էր գործը, Դատարանին այս վճիռը մեծ զարմանք կրնայ պատճառել։ Բայց այս զարմանքը ուրախութեան հետ խառն պիտի լինի, ըստ որում Արդարութեան և Ողջմտութեան մէկ դեղեցիկ յաղթանակը կը կացուցանէ միայն։ — Եղեռնագատ Ատենը գործուած անկարգութեանց մէջ յանցանք և կանոնազանցութիւն միայն տեսաւ։ Ցանցաւոր էին ապակի կոտրողներն և ոստիկանութեան ազդարարութեանց չանսալով արգիլեալ վայրէ մը անցնողներն, և զասնք՝ ըստ ծանրութեան պարագայից՝ բամբելով երկու կարգերու, առաջինները, 14 հոգի, մէկ ամիս բանտարկութեան արժանի դատաւ, և որովհետեւ արդէն պէտք եղածէն աւելի կրած էին այսպէս պատիժ մը, անմեղ հռչակեալ 37 անձանց հետ զանոնք ևս արձակեց անմիջապէս։ Եռամսեայ բանտարկութեան արժանի 7 անձանց 2ը անչափահաս լինելով, պատժոյ թեթեւացում վայելելու իրաւամբ, արդէն բաւական պատժուած նկատուեցան, և անոնք ալ արձակեցան։ Եւ վերջապէս, իբրեւ ծանրագոյն յանցաւորներ, 68 հոգիէն միայն 3 հոգի եռամսեայ բանտարկութեան մը միայն արժանի դատեցան, և պարսն 5–6 շաբաթ ևս աբանտ մնալ։ Իսկ կանոնազանցներու դասով, 10 անձանց դէմ ապացուցուած էր թէ աղմուկ (շամաթա) հանած էին, և որովհետեւ մէկ շաբաթէ աւելի բանտի մէջ պառկելու պարտականութիւն չունէին, անոնք ևս արձակեցան։

Սմենն մեծ դատ բարոյական մ'ունի։ «Հակահրէական» դէպքերուն դատաստանէն հանուելիք բարոյականն այն է թէ, անգամ մ'ևս ապացուցուեցաւ որ Հրէից դէմ մղուցեալ շատ մը նախապաշարմունք հիմնաւոր չեն, և ներկայ պարագային մէջ ալ Խաչն ապականողն եղած է ո՛չ թէ Հրեայ մը, այլ՝ ըստ տրուած վկայութեան՝ ոստիկան մը, որ յոյն նպարավաճառին դէմ թշնամական զգացումներ կը տածէր։ Թէեւ Իւսկիւտարի հրամանատար փաշային և Բէշիկտաշցի ոստիկանին այս իմաստով յայտարարութիւնք ուրիշ վկայներով չեն ապացուցեալ տակաւին, բայց յիշեալ Էսքի Զաղրացի ոստիկանը բանտարկեալ կը մնայ, և կը լսենք թէ պիտի պատժուի եթէ ո՛չ դատական եղանակաւ գոնէ վարչական անօրինութեամբ։—Երկրորդ բարդականն ալ որ կրնայ հանուիլ, սա՝ է թէ, երբ ժողովրդեան մէջ յուզում մը տեղի կ'ունենայ, շատ անգամ կրնայ պատահիլ որ բուն յանցաւորք պրծին արդարութեան ձեռքէն և անոնց պատիժը տասնեակ անմեղներ քաշեն։ Ցաւանք թէ այսուհետեւ ո՛չ այդպիսի յուզումնք կը կրկնուին, ո՛չ ալ սոյնպիսի անախորժ հետեւանքներ տեղի կ'ունենան։

ԹԱՂԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Պ. ԿԼԱՏՍԹՈՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՃՌՈՒԿԸ

Նախարարական տագնապը կը շարունակէ Անգլիոյ մէջ։ Մասնաւորապէս Պ. Կլատսթոն գնացեր է Վեհ. Թագուհւոյն մնաւուցանել իւր և ամբողջ Նախարարութեան հրաժարականը։ բայց Թագուհին մինչեւ հիմա չէ ընդունած։ Թէեւ կը ծանուցուի թէ Պահպանողականաց Պետերն որոշած են չքաշուիլ գործոց պատասխանատուութիւնն ստանձնելէ, և հետեւապէս ընդունիլ նախարարական պաշտօնը, բայց անոնց դէպաւոր թերութիւն, Մր՝ Ոսպ., Պահպանողականաց այս միջոցիս յիշեալութիւն անցնելուն հակառակ կարծիք կը յայտնէ։ Ինչպէս կը նշանակէինք մեր հինգշաբթի աւուր Տեսութեամբ, կացութեան դժուարին կէտն այն է որ ազատական Նախարարութիւնը, կարեւոր խնդրոյ մը —Եվմատոյցի— վրայ ինքզինք պարտեալ տեսնելով առաջի Խորհրդարանին, թէ՛ արժանապատուութեան զգացման և թէ՛ սահմանադրական պարտաւորութեան հանգամանքի կը նկատէ վարչութեան գլուխը մնալ մինչ Պահպանողականք, թէեւ յաղթող ելած են կարեւոր քուէարկութենէ մը, չեն կրնար յուսալ թէ գործերը կարող պիտի լինին վարել՝ մինչ Երեսփոխանական ժողովով մը, յորում Ազատականք թուական առաւելութիւն ունին Պահպանողականաց վրայ։ Պահպանողականք յաղթող ելան, զի Եվմատոյցի վրայ քուէարկութեան մէջ շատ մը Ազատականներ՝ դժգոհ լինելով Նախարարութեան ինչ ինչ եղմական առաջարկներէն՝ ձեռնպահ մնացած էին, և զի Իռլանտացիք, ճնշում բանեցնելու համար Նախարարութեան վրայ հոդերանական վարկեան մը մէջ յորում Իռլանտայի խնդիրը վճռական կէտն հասած էր, քուէ տուած էին Պահպանողականաց հետ։ Բայց Պահպանողականք չեն կրնար յուսալ թէ, երբ յիշեալութիւն անցնին իրենք, Իռլանտացիք պիտի շարունակեն միշտ ի նպաստ իրենց քուէ տալ։ Ընդհակառակն, Իռլանտացիք տրամադիր են օրուան Նախարարութեան հակառակ լինել միշտ, որ կուսակցութեան ալ պատկանի այն։ Պահպանողականք չեն կրնար նաեւ յուսալ թէ շատ մը Ազատական Երեսփոխաններ ցմիշտ դասալիք պիտի լինին Կլատսթոնեան բանակէն։ Կը հետեւի թէ արդի Խորհրդարանով ո՛չ Ազատականք կրնան յուսալ երկիրը կառավարել, ո՛չ Պահպանողականք։ Ասկէ ևս կը հետեւի թէ Նախարարական տագնապին ճշմարիտ լուծումը պիտի ընծայեն այնան մէջ կատարելի ընդհանուր ընտրութիւնք մի. այն։ կարծիք մը դոր կը յայտնէինք

Մինչեւ այն ժամանակ արեւմտեան քամին նպաստած էր շոգենաւին ընթացքին։ Բայց քանի մ'օրէ ի վեր հեղգկեաք մեղմանալու վրայ էր, եւ քիչ քիչ հանդարտեցաւ։ Դեկտեմբեր 13 ին բոլորովին լռեց, և առաւաստի կայմերն վար կախուեցան անշունչ։ Տ. Ֆան, առանց իւր զօրեղ պատուանին, պիտի կապուէր կաշկանդուէր ովկիանի հանդարտութենէն։

Մթնոլորտին այս վիճակը կրնար երկարիլ անսահմանապէս։ Իրիկունը, Կէնարվան կը խօսակցէր այս բանի վրայ Ճան Մանկլսի հետ։ Երիտասարդ նաւապետն, իւր ախանոցներուն հետաքրքիր պարպուելը տեսնելով, յոյժ դժգոհ կ'երեւէր հովին այսպէս կարկեալուն վրայ։ Իւր նաւն առաջասաներով ծածկած էր, որպէս զի հովին ամենափոքր չունչէն իսկ օգուտ քաղէր։ բայց, նաւատեաց ըսածին պէս, փեղջոյր մ'իսկ լցնելու օդ չկար։

— Ինչ որ ալ է, ըսաւ Կէնարվան, պէտք չէ շատ ցաւիլ աւելի լաւ է բ